

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Ioan. Petri Maffei, Bergomatis, E Societate Iesv,
Historiarvm Indicarvm Libri XVI.**

Maffei, Giovanni Pietro

Antverpiae, 1605

Selectarvm Epistolarvm Ex India Liber Qvartvs.

urn:nbn:de:hbz:466:1-11473

SELECTARVM
 EPISTOLARVM
 EX INDIA
 LIBER QVARTVS.

LVDOVICI ALMEIDÆ AD SOCIETATEM IESV IN INDIAM ET EVROPAM.

T communis officii ratio, qua ad alloquendos litteris amicos absentes impellimur, & præcipuus animi fructus, quæ vos percipere ex laponicatû rerû cognitione intelleximus, me hortatus est, vt confectum Dei beneficio iter Meacense, carissimi fratres, hac epistola vobis exponerem. Cùm statuisset Præfectus noster Cosmus Turrianus, vt ego & Ludovicus Froius Meacum eo consilio peteremus, vt ipse quidem maneret ibidem, & Gasparem Vilelam adiuuaret in opere, ego autem vt Ludouicum illuc vsque profecutus, quod ad spem propagandæ in iis locis Christianæ religionis attinet, comperta atque explorata referrem omnia; Cochînoco Rimani agrî vico maritimo, quod his temporibus Cosmi Turriani domicilium est, ab ipso Cosmo non sine magna beneuolentiæ significatione faustisq; precationibus ad nauem vsque deducti, solutis anchoris eo ipso die ad vrbem Ximabaram secundo vento deuenimus; atque ibidem (vt est gratia ille neophytorum eximio quodam rerû diuinarû studio) vel conuersionû frequentia, vel eorum qui ad CHRISTI fidem traditi sunt genere ac numero, bidui ferme operam adiuuante Dominus sanè quàm præclare posuimus. Cùm iam hora profectionis adesset, à neophytis parato nauigio ad mare deducti sumus. quidam etiâ, (ex quo facile hominû in nos amor eluceat) qui ad tempus adesse nequiuierant, curriculo tendere ad naues, & aquis eodê impetu se credere, vt nos iam in salo stantes affari sibi liceret: Ioannes verò dynasta proprio nauigio nos longiùs profecutus, cursum inde ad Barptolemeû regē intendit, qui paucis antè diebus Cosmo Turriano Cru-

Mho Crucē aureā dono miserat cum epistola, in qua erat scriptum,
 se Crucis eius beneficio, quam secum semper tulisset, non modò ma-
 gnis è periculis euasisse, verùm etiā multas ex hoste reculisse victo-
 rias. Id argumentum suæ fidei & amoris mittere se ad Cosmū, cu-
 pere tamē aliam sibi vicissim ab eo remitti; eam, quòd Cosmi fuis-
 set, majore etiā apud se in honore futuram. Crucem igitur Ioan-
 ni dynastæ Cosmus tradidit ferendam ad Regem; additæ muneri
 ad Ludouico Froio nonnullæ reliquæ. Cui vos quoque Regi tam
 pio, tamque de Christiana religione bene merenti, fratres carissi-
 mi, felices bellorum euentus ab immortalī DEO precamini.
 iidem enim & Barptolemæum & Christianam religionem hostes
 oppugnant. Ximabara igitur Tacaxim, qui Bungenis Regni Ri-
 manique est limes, atque inde Funaium terrestri decem ferme die-
 rum itinere, non sine summa difficultate, perteximus. nam præter
 vim frigoris acerbissimi, & confragosa atque inuia loca; diutur-
 nus etiam imber calles ita lutulentos effecerat, vt saepe numero
 prolapsi fuerimus: cum interea defatigatis corporibus ad reficien-
 das vires in diuersorū nasturtiorum & inhamis herbæ folia præ-
 berentur. Cutamis est pagus, a Funaiō millia passuum septem &
 viginti, egregio templo visendus, quod ibi Christianus quidam
 extruxit. In eo pago noctis vnius demum quiesce capta, Funaium
 postero die peruenimus. Rex erat eo tempore Vosuqui. Eum con-
 uenire septimo post die placuit, deque suscepta peregrinatione
 facere certiorē. Ille verò nobis benignè & comiter acceptis, lit-
 teras etiam ad amicos Meacenses commendatitias dedit. In vr-
 be Vosuqui Christiani visuntur aliquot: in iis noster hospes, in
 primis CHRISTO deuotus, & probus. Is non paruo nos af-
 fecit solatio, cum totam precationum suarum nobis rationem ex-
 poneret. Ea erat eiusmodi, vt orsus à summo Pontifice cæterisque
 Ecclesiasticis ordinibus, & regibus Christianis; ad vniuersos no-
 stræ Societatis homines, sed nominatim ad vnumquemque no-
 strum, qui versatur in Iapone, descenderet; tum pro conuer-
 sione ethnicorum, sed regis Bungi præcipuè, supplicaret: longam
 inde pertexuit seriem petitionum, certis in singula rerum capita
 obsecrationibus distributis: tam copiosè præterea de contem-
 ptu mundi, tam scitè de alliciendis ad Christum Iaponiis proceri-
 bus disputaui, vt eius pietatem vehementer admirati fuerimus.
 Quid multa? nostram vicem Doctoris officio functus est. Nos Fu-
 naiū inde reuertimur. Funaiō Meacum versus iter intendimus, ma-
 gno neophytorum numero nos ad passuum tria millia prosequen-
 te. Verùm aduersa tēpestate Funaiū reiecti sumus omnino ter: cum

ipsi palam neophyti faterentur, se nobis contrariam à Deo nauiga-
 tionem enixè precari, vt sapud se Natalem Domini diem festum
 agere cogeremur. Spatium id fuit mensis vnus: quo tempore non
 destitimus vicinis locis verba facere ad incolas; & hospites nostros
 ad CHRISTI fidem & cultum suscipiendum hortari, cum ipsi
 quoque Bonzii ementito corporis habitu se mulierum catibus
 inferentes, clam ad nos audiendos accederent, iidemque à
 popularibus proditi, ac disputationibus nostris Domino adie-
 uante conuicti facile cederent. per eos dies Fonus ad Christi
 ouile aggregatus est, insigni nobilitate vir, ingenioque prae-
 titi. Iam Natalitia Domini aderant: iis ingenti Christianorum ga-
 dio celebratis, denique soluimus, & vento secundo ad insulam no-
 mine Hiu sanè haudquaquam securi peruenimus. Sauebat ma-
 rem in modum mare: parua erat nauis: vectorum mira collum,
 Lunam, Solem, ceruos, aliasque belluas vario ritu adora-
 tium. Metum augebant praeterea in oculis nostris è recenti alio-
 rum naufragio reliquiae & sarcinae fluitantes. Verumtamen non
 Dominus, quo nitebamur vno, ad eius quam diximus insula po-
 tum, leucas à Bungo quadraginta, perduxit. Eius circuitum vnus
 passuum aiunt patere millia ferme trecenta. Quatuor in regna
 diuiditur, oryza ferax. Locus autem ipse, ad quem sumus appu-
 l. Fore, gentis vocabulo, nominatur. Ibi aliquot reperi Christianos,
 qui Euangelium in vrbe Meaco perceperant. Ex iis quidam in pro-
 mis honestus, continuo nos gratulabundus inuisit: noctemque to-
 tam apud nos traduxit, aliis nullis nisi de benignitate diuina ser-
 monibus. Equidem nullum adhuc vidi tanta vel auctoritate, ve-
 prudentia, vel cognitione veritatis Christianae Iaponium. In-
 lium annos vndecim, natum egregia puerum indolis, cuius
 CHRISTI dicauit. Reliqui eius domestici eximia sanctitate &
 religione sunt omnes, sed vxor praecipue, qua ventrem ferens,
 quidem proxima partui, vt audiuit CHRISTI sacerdotes ad-
 insperato gaudio elata, postridie confestim ad nos, ancillis ac li-
 ris comitata, bene longo intervallo se contulit, verbosque
 refecta, vespere cum suis domum reuertit, eaque ipsa nocte
 perit filium, cuius rei nuntium diluculo misi ad nos. Dies octo
 ibidem commorati, sex incolis conuersis ad CHRISTVM eadem
 nauis Xiuaquim (nam eo usque erat conducta) sexto die prouolu-
 mur, qui portus in itinere medio sese offert Sacaium è Bungo pe-
 tentibus. Hyemis initium erat asperrima: iuga montium nix
 cooperta, quae assidue cadebat densa adeo, vt iam tum capere
 non liceret, inter eius regionis & aliarum frigora quantum in-
 tercellit.

teresset. Ibi, quòd nullam in cursu majoris formæ nauem inuenimus, paruum nauigium coacti conducere, per infesta piratis loca, (incertum majore frigore an metu) quem petebamus portum beneficio Dei tenuimus. Sacaium inde peruentum est, cum quidem proxima nocte incendium eminens apparuisset nobis, quo mille circiter vrbes eius recta consumpta sunt. Atque ut nos aduentare cognouit ex optimatibus quidam Christianus, nomine Sanctius, certos homines obuiam misit nobis instructo majore nauigio, in quod è nostro myoparone transcendimus, ad eumque perducti liberaliter admodum & amantè excepti sumus. Domum habebat peramœnam in vsus hospitum atque aduenarum intra ædium suarum septa more patrio separatam ac propriam: eam nobis ad diuersandum assignauit. Ibi, post quietem, nobis affuit illico Sanctii ipsius vxor & liberi (quod ex ipso congressu facillè apparuit) admodum ingenuè & liberaliter educati. Horam circiter iucundè fuere nobiscum, inde recepè se se. Ac Ludouicus quidem Froius, quod ita omnino statuerat, postidie bene comitatus Meacū iter intēdit: ego remāsi, ut negotiis quibusdā expeditis, sine mora subsequerer. Ille cū ad oppidū Ozaquā vespere processisset leucas à Sacaiis tres, ea ipsa nocte flāmis ædificia illius oppidi nongenta deleta sunt. qua re perterriti neophyti, qui Froium deducebant, veritiquè ne quid illi ab oppidanis incommodi accideret, (quòd nostri nominis fama iam valde percrebuit, rumoribus improbiis dissipatis, nos vrbiū clades & exitia circumferre) patrem ex vrbe quā occultissimè tectum eduxere, eoque ipso die tanta vis niuium cælo delapsa est, quanta his annis quinquaginta nunquam. Verumtamen Deo adiuuante ex hisce difficultatibus Meacum Froius euasit incolumis. Ego è frigoris, quod in itinere pertuleram, acerbitate in magnos incidi corporis dolores, qui me quinque circiter & viginti dies adeo vexauere, ut panem confecerint. Eo autem toto tempore Sanctius in me curando planè paternam assiduitatem ac diligentiam præstitit; cū & nocte ipsemet cum duobus tribusve ministris agrotanti mihi sedulo adstaret excubaretque, & vxor ac filii subinde me amicissimè atque humanissimè inuiserent. Neque verò medicus defuit præstanti eruditione Christianus. Conualui denique Dei beneficio. Et quoniam ad ingrediendum iter nõdum suppetebant vires, erantque nonnulli, qui me audire cuperent, interea prædicare Euangelium institui. credidère oçio, baptizarique sunt. ad quos inflammandos excitandosque, Sanctii quoque & filiorū spectata pietas & ardor animi, ut puto, nõ medio-

critur valuit. Per eos ipsos dies Sanctii filia venit ad me, nomine Monica, (grandiori natu femina prosequente) fusisq; ritè precibus coram Deiparæ Virginis effigie, quam ferre miccum in itinere cõsuevit, ad me verba fecit in eam sententiam, vt diceret, se quidem summa Dei benignitate Christianam esse: & eiusdem CHRISTI Virginisq; Matris instinctu decreuisse iam pridem virginalem vitam ad mortem vsque traducere: quin etiam illud sibi certum fuisse, tondere comam, quod apud Iaponios relictis seculi susceptaque vitæ seuerioris indicium est; & a Sanctio patre contendere, vt se in vtilibus ministeriis pro mancipio haberet in posterum: nunc autem inaudisse (nimium suis peccatis id postulantis) se anunculo suo a parentibus esse desponsam superstitioso in primis homini, & falsorum Deorum libros, Bonziorum ritu, dies noctesque peruoluntanti: præclare intelligere sese, quanto id cum salutis suæ periculo futurum esset; proinde petere à me & orare, vt Sanctium patrem ab ea mente deducerem: se valde confidere, CHRISTO fauente, rem omnem feliciter esse cessuram. Ego, collaudato puella cõsilio, primũ admonui, vt secũ reputaret etiã atq; etiã, se tenera esse admodũ ætate, (sexum decimum agebat annum) iucundam expertam varias dæmonis artes insidiasque, quas ille ad tam arduis nitentibus tendere consuevit. sanè, si ad extremum vsque ipsũ in virginali castimonia perstitisset, ingens præmium à CHRISTO Domino laturam in cælo: sin fortè offendisset, eminent & sibi met detrimento, & parentibus nobilissimæque familiæ magno futuram esse dedecori. Quocirca si robur haud sentiret sibi inesse, tanto certamini par, nubere satius esse, non tamen a punctulo. Tum illa, Christi fratrem auxilio, sperare se dixit & de se ipsa & de inimico generis humani victoriam: sese periclitandæ causæ quod in eo genere posset, triduum totum, & quidem insecum cum animi sui voluntate atque lætitia, per inedia transegit: sententiaque statuisse apud animum suum, qui in eo ieiunio & vices & solertia sibi suppeditasset Iesus, eunde sibi ceteris omnibus in difficultatibus affuturũ. His ego auditis, tã piũ eius propositũ admirans horratũsq; etiã atque etiã, vt vigilaret in retinenda constantia, virginem a me dimissi postmodũ Sanctium alloquor, filiæ voluntatem expono, doceo matrimonium illud tribus maximè de causis esse nefarium. Primum quod vir sit ethnicus, & colendis Idolis adprimè deditus; deinde quod monicæ auunculus, postremò quod ipsa repugnet & renitatur puella. Ad hæc ille; neminem esse tota vrbẽ Christianũ, quicũ filiam matrimonio possit honestè coniungere: perditum idololatrã per eam occasionem facile ad CHRISTVM posse

posse conuerti; denique sibi non esse iam integrum, quippe qui cō-
 sciis principibus ciuitatis, homini in primis opulento potenti que,
 filiam enixè cupienti desponderit: vereri se, vt inimicitias & inui-
 diam sustinere possit, si rem inchoatam, ac parè confectam, repē-
 tē reuocare nitatur, quæ cum ita sint, tamen quoniam id matrimo-
 nium saluis Christianis legibus contrahi nequeat, se omnino,
 quicquid ego velim, esse facturū. Laudauit pietatē hominis. Ille per-
 turbato in præsentia recessit animo: sed mox, vt est vir egregiè
 prudēs, Deo duce ac præside, incestas nuptias mira lenitate discuf-
 sit. Neque ego interea destitit Monicā salutaribus præceptionibus
 instituere. quas illa cum & eximia quadam animi submissione &
 magna gratiarum actione semper exciperet, priscas illas mihi Vir-
 gines reddere videbatur, quas optimo iure Catholica Ecclesia
 ob excellentem vitæ sanctimoniam in numero cælestium colloca-
 uit. Est autem puella maiorem in modum solitaria & præcationi-
 bus dedita: cubiculum habet remotum ab omni domestico stre-
 pitu, cum signo Crucifixi & spiritalibus libris, quibus, vt est legen-
 di scribendique bene perita, dat operam. Frater eius est Vincen-
 tius nomine, annos circiter vndecim natus. Is, percunctanti mihi,
 quem sibi modū statueret amoris in IESVM Christum Deū suum
 ac Dominum; vt sanguinem (inquit ille) ipsius cautā profundam, &
 quamuis minutissima in frustra dissectus, me Christianū esse pro-
 fitear. Interim ego iam firmiter caperā esse. Itaque nostrorū moni-
 tu, qui Meaci versantur, ethnicum quendam adire constitui in Sa-
 caianis finibus eo tempore compositum, cuius auctoritas & opes
 in vrbe Meaco magnæ esse dicuntur. Id iter pedibus conficere me
 Sanctius nequaquam est passus. nam & longius erat, & ego vires
 nondum planè receperam. Leticā ab eo sum coactus accipere cū
 lecticariis duobus admodum leuem, commodè sedentis hominis
 dumtaxat vnus capacem, quadrata forma, fenestellis ad latus ad-
 ditis, quæ ab insidente aperiri claudique ad libitum possint, quo
 maximè vehiculi genere vtuntur nobiles ornatum magno, & o-
 pere quàm elegantissimo. Sic igitur ad eum quem dixi dynastam
 alieno ministerio deferor. Scribam habebat Christianum apud se;
 cuius beneficio nobis & facilis ad eum paruit aditus, & de rebus
 diuinis agendi benignè potestas est facta. Comes erat mihi Iapo-
 nius quidam in eo genere in primis exercitatus. Is cum de vani-
 tate plurimum Deorum, de Iaponicæ superstitionis origine, itemq;
 de vno rerum omnium opifice & conditore vero Deo differeret,
 (auditores autem aderant præter dynastam viginti) eosque ipsos
 statueret iudices, vter cultus verior esset existimandus; ingens ap-
 parebat

nomine
 precibus
 nere cō-
 e quidem
 HRISTI
 alem vi-
 tum suil-
 ceptaque
 ere, vt se
 erunc au-
 a unculo
 omni, &
 que per-
 alutis lux
 Sanctum
 RISTO
 udato pe-
 etiā, se te-
 am; nec
 am arde-
 que spu-
 a CHA-
 enimuer
 e familia
 sentire
 amena
 dixit & de
 richland
 m magno
 egissent
 es & sol-
 difficulta
 admirati
 aneta, v-
 lunatam
 canis esse
 llis adpi-
 quod ipse
 tota vide
 niungeret
 RISTVM
 posse

parebat omnium approbatio : scriba verò gaudio triumphare, quippe qui Christianam religionem autè suscepit, & cum omnes eo sermone commoti, tum tres præcipuè nobis aures deinde sapius præbuere, baptizati que sunt. Sed quia cognoueram eo ipso tempore Gasparem Vilelam esse Imori, quod castrum leucas distat ab vrbe Sacaisio sex reuersus ad Sanctium, dixi, discedere postridie statuisse me. Tum ille, quoniam quidem mihi abire certum esset, velle se, ait, nonnulla mihi è suis thesauris ostendere. Ritus est lapponiorum, qui quidem nobilitate ac diuitiis præstâr, hospitibus paulo honoratioribus in digressu benevolentia causa præbere spectanda, quæ apud sese pretiosissima sunt, id est, omne instrumentum necessarium ad portionem herbæ cuiusdam in puluerem redactæ, suam uem gustu, nomine Chia. Est autem modus portionis eiusmodi, pulueris eius, quantum vno iuglandis putamine continetur, conijciunt in fictile vas, ex eorum genere, quæ porcellana vulgus appellat. Inde calenti admodum aqua dilutum ebibunt. Habent autem in eos usus ollam antiquissimi operis ferream, figlinam, poculum, cochlearia, infundibulum eluendo figlino, tripodem, foculum denique portioni calefacienda. Hæc igitur lapponiorum est gaza, nec sanè apud eos minoris, quam apud nostros homines annuli, gemmae, & carbunculis atque adamante monilia. Sunt etiam petiti earum rem aestimatores atque proxenetae. Puluis autem ipse magno admodum pretio venit, eiusque propinationem solennes præcedunt epulae. Quinetiam certæ adium partes dicuntur hisce conuiuiis, quarum est mira mundities, nec in alios patent usus. Postridie igitur me per nuntium accersit Sanctius, cuius è cubiculis per angustam admodum ianuam cum neophytis duobus in x, istum educimur. Inde scilicet nos excipiunt cedrinae, admirabili quodam artificio elaboratae, eademque ita purgatæ mundæque, vt nunquam ad eam diem calcatae pedibus esse viderentur, per eas in atrium ascendimus: inde arcto aditu in cœnaculum ducimur conuiuium destinatum, vsque deo egregio perfectum opere, vt hominum manu fieri potuisse vt credas, pars erat eius cœnaculi armariis instructa more nostro. Scilicet è creta nigerrima foculus vlnæ ambitu, ipsa nigredine (quod mirè) splendorem æquante lucidissimi speculi; olla tripodi admodum eleganti superimposita, pulchra ad aspectum, quam dixit mihi vnus è neophytis, optima conditione sexcentis aureis coemptam à Sanctio, sed re vera multo plus esse. Interea mensa nobis apponitur, non tam ciborum varietate (quos terra ipsa non ferit) quam genere ministerii & munditiis elegans. Eximia est enim gentis in conuiuiorum apparatu solertia. Nullus præterea quam-

uis in maxima discumbentium multitudine strepitus, vix hiscere famulum cernas. omnia ad modestiam & grauitatem mirè composita; peracto prandio, nixi omnes genibus, (nam hoc apud Iaponios Christianos in more positum est) Deo gratias egimus. Tum Sanctius potionem, quam dixi Chia, sua ipse manu miscuit nobis atque portexit. Deinde supellectilia, quæ tunc ibi erant, exposuit. In eis ferreum tripodem exiguum, paulo plus dodrantis circuitu, ad sustinendum ollæ, cum aperitur, operculum Eum ego tripodem atrectans manibus, quòd vetustate rimas ageret, ferruminatum duobus locis offendi. Ac nihilominus aiebat Sanctius eum in Primis nobilem esse Iaponis totius, sibi que aureis constitisse mille & triginta, quamuis eum ipse longè pluris faceret. Porro hæc instrumenta sericis tegumentis inuoluta conduntur arculis pretiosis. Alia præterea minimè vilia dixit mihi Sanctius in præsentia non ostendere se, quòd ad manum non essent, verùm in reditu prolaturum. Quæ vobis æstimationes minùs à vero abesse videantur, si reputeris id quod res est, Meaci esse quendam ex principibus ciuitatis, qui vasculum fictile ad vrceoli magnitudinem, in vsum eius quæ dixi, potionis, aureorum triginta millibus æstimet: omnino carius, sed certè multi non deerunt, qui decem millibus cum eo libenter decidant. Nam quæ tribus, quatuor, quinque millibus æstimentur, idque frequenti commercio, alia vasa plurima sunt. Atque etiam gladiis quibusdam est eadem apud Iaponios dignitas. Iamque profectionis instabat hora. Salutata igitur vxore Sanctii & liberis, in suburbanum quoddam, ientaculo de more preparato, deducor ab ipso Sanctio, eiusque filio, fratribus, & cognatis, & neophytis aliquot egregio corporis cultu, quod ad honorem meum id pertinere arbitrarentur. Ab eo comitatu digressus, ad amnem deuenio nauigabilem hora post solis ortum tertia, ab vrbe Sacaiâ nouem millia passuum. Præstolabantur ibi me duo nauigia, que nobis Christianus vir, Imorensis castri primarius, factus de profectione mea certior, ad tēpus occurrere iusserat, quorum in altero filius erat ipsius, duodecim circiter natus annos, in humero scelopum gerens, virili planè ac militari corporis habitu; in altero largè & copiosè exstructa cibaria. Is, vt me ad conscendendum inuitauit, continyò mihi mandata parentis exposuit ignoscere sibi, quòd ipsemet obuiam mihi non produisset: se id cupuisse vehementer, sed quòd recentè hospitem Gasparè Vilelam sibi deserere non liceret, vicariū eius officii misisse filium, qui me domum vsque perduceret. Ad montis, radices in quo summo castrum est positum, aduerso flumine sub occasum Solis delati, quòd

arduus admodum & asper ad iugum vsque restabat ascensus, descendenti mihi præstò fuit lectica: & quamquam accelerantibus gradum lecticariis, circa medium clium opprèsere nos tenebrae in sylua cedris & pinis ingentibus frequentissima: sed opportunè obuiam habuimus è castro cum accensis funalibus homines quæ res ad itineris difficultatem leuandam non mediocriter profuit. Denique oppidum intrauimus, magna cum Gasparis Vilelæ, tum hospitis nostri ac familiæ voluptate. Castrum estrotius regionis huiusce munitissimum in Mioxindoni ditone, quæ rerum ferme potitur hoc tempore, ibique cum fidelissimis habitant, qui magna ex parte Christiani sunt. Ii postero die, cum animarum sordes per Confessionem eluere cuperent, ad concionem, quæ bis habebatur quotidie de Sacramento Pœnitentiæ, conuenère vestitu serico versicolori, inauratis ferme præcincti poponibus, & quidem tanta nostrorum hominum reuerentia, ut non plerumque manibus humi positis perinde alloquerentur vix Regem. Crux erat domi nostræ posita; hanc ubi suppliciter adorant, Gaspare magna demissione salutato, aures admodum attentas Dei verbo dedere. Inde multa sciscitati, quæ pertinerent ad refutanda Genxuensium mendacia, (quod hominum genus & Iaponicarum omnium vehementissimè Christianæ religioni uersatur) itémque alij alia percuntari, cum Gaspar ad omnia respondisset, lati digressi sunt. Postridie Confessionum initium factum. quo in opere Gaspar hebdomadam posuit. adiutus etiam salutandi causa Regem, quod semel quotannis Gaspar facere consueuerat. Ille verò nobis non poculum modò porrexit, (quod summum honoris indicium est) sed etiam, quamdiu apud eum fuimus, flexis æquè ac nos genibus perstitit, ac verbis humanissimis utrumque dimisit. Insula est passuum mille & quingentorum à me circuitu ad montis eius radices, quam grandis ambit flumini & in ea templum Christianæ religioni consecratum. Hanc confidet præstanti fide neophytus, & miro incensus desiderio nostris Iaponici totius ad CHRISTVM adiungendi, qui, ut ad sacram in vrbe Sacaiò ædificandam curarem, non modò mentis rationibus adhortatus est, sed etiam Caxarum (moneta genus id est) in eos sumptus quinquaginta milia liberaliter donauit. eoque subsidio rem aggredi nobis erat in animo. Ad hanc optur insulam missæ celebrandæ gratia Sabbato sub vesperum uenimus. Templum pro nostra tenuitate exornauimus in postero diem. Tum prima luce Christiani affuère: Gaspar diuina peracta re, de matrimonii Sacramento sermonem habuit, quod nonnulli cuperent

cuperent nuptias Ecclesiastico ritu contrahere. Baptizati sunt etiam nobiles ferè octo. Inter quæ me rursus e frigore tormina corripuere acerbissima, Meacum igitur Gasparis hortatu delatus æger decubi menses duos. Exacta dein hyeme, vt cælum intepuit, recreatus, quæ circa Meacum sunt Christianorum loca, quod ita Cosmus Turrianus mihi mandarar, lustrare constitui. de quibus ad vos pauca perscribam, quoniam quidem separatim res Meacenses à Ludouici Froii epistola cognoscetis. Naram igitur veni primum, diei vnus itinere, Vrbs ea ditionis est Daiondoni inter Meacenses proceres longè potentissimi, & apud Mioxindonum atque Cubum gratia & auctoritate summa. Neophytos è prima nobilitate duos adii protinus, hortatusque sum, vt sacri Baptismi beneficium agnoscerent, & immortales Deo Domino gratias agerent. Illi me ad præfectum in arcem deduxere munitissimam, aspectuque pulcherrimam. Collis erat præcelsus è lapide molliori. Eum collem ante quinquennium Daiondonus fabris adhibitis ad iustam planitiem ita depressit, vt eadem opera ex ipsomet lapide solidæ turres & propugnacula existerent. In medio autem complures effodit puteos negotio facili, quippe cum ad tertium statim cubitum, aquarum copia scaturiret. Tum illuc è popularibus suis dirissimū quemque ac fidelissimū euocauit: solum in areas descriptum illis adificandi causa distribuit. Illi porro certatim ædes extruxere magnificentissimas, contignationibus multis, & more nostro specularibus fenestris instructas. Illud verò præcipuè delectat intuitum oculos, quod non priuata solum ædificia, sed mœnia etiam ipsa turrèsque tectorio inductæ sunt læuissimo prorsus ac nitidissimo. Nihil in orbe nostro tale conspexi. Calcem quippe non arena commista, sed candidissimo quodam chartæ genere subigunt. Nam quid ego de tegulis dicam, quæ duorum digitorum crassitudine, nigricantes, & varietate figurarum oculos retinent, & in quingentesimum annum atque eo amplius durare dicuntur? Oeci porro & cubicula cedrina sunt gratissimi odoris, pergulæ omnes ex vna duntaxat eiusdem materiæ tabula. parietes pretiosè calati prisca annalium monumentis. quod inter effigies est spatii, totum id inauratum est. Columnæ cum epistylis ac spiris ex aurichalco item inauratæ, cælatura magnifica, quibus è mediis eminent eiusdem operis rosæ peramplæ, visuque pulcherrimæ. Iam verò lacunaria tum aliis commentis opificum, quæ dicendo assequi nequeo, admirabilia, tum verò tabularum iuncturis adedò artificiosè latentibus, vt quamuis defixos fallant obtutus. Sed mihi inter cætera mirabile visum est cubiculū vlnarū quaquauerfus quatuor

& semis, è ligno croceo vndatim crispante, venustatis eximia, ita polito ac splendido, vt cum speculorum fulgore ceter. quamquã ego dotem eam ipsius materię fuisse minimè credidi, quòd ad eum modum sine aliquo artis lenocinio radiare vix posset. Huic adium dignitati hortorum respondet amœnitas, quibus dici nihil puto posse iucundius. Multa sunt Meaci visenda, sed nihil ad hæc. Itaque non immeritò locus hic confluentibus vndique animi tãtum & oblectationis causa viris principibus celebratur. Nobilissima phana sunt etiam, quorum vnum Cobucui nomine, post concionem ad neophytos habitam, adiuimus ipsorum rogatu postfridie. Eius propylæa triplici constant atrio cum totidem peristylliis. In primo aditu egregiũ sunt operis lapideæ scalæ, quibus in summis, ad postes ianux, colossi duo præclare facti cernuntur, clauas, quasi custodiæ causa, tenentes. post tertium denique peristylum, templi sese facies aperit. In id gradibus item lapideis artificiosè factis ascensus est. Valuas colossæi leones duo custodiunt. In medio templo, sedentium habitu, septenũ cubitorum tria signa sunt posita, Xacæ & filiorum, latera ipsius cingentiũ. Pavimentũ omne est è quadrato lapide. Sed miraculo præcipuè sunt colunæ septuaginta cedrinæ, diametro & altitudine planè visenda, quarũ singulas caxarum decies, hoc est aureorũ quinque circiter millibus, constituisse codices & rationes templi testantur. Eas cum reliquis parietibus valde iucunda miniati operis pictura conuestit. Tectum, eo quo dicebamus, tegulæ genere affabre & variè laqueatum, ad vlnas quattuor porrgitur extra parietes, mirum vt videatur tantæ molis procurrens pondus sustineri ac suspendi posse. Ad templi latus cœnatio Bonziorum sanè magnifica, & eadem qua templum ipsum structuræ atque operis firmitate. vlnas in longitudinè quadraginta, duodecim in latitudinem extenditur. Dormitoria porrò cubicula in duos diuisa ordines & centum & octoginta numerantur. Multi præterea & perampli sunt Occi, quorum vnus pensilis, columnis quattuor & viginti, vlnæ vnus & dimidiatæ ambitu superimpositus, bibliothecam continet Bonziorum, tanta quidem librorum copia, vt vel fenestras ipsas propemodum obstruere videantur. Balnea præterea, & cellæ in vsus domesticos, & promptuaria visantur artificiosissimè elaborata. Iam verò culinæ quantamundicię, quod in Iaponiorum omnium commune est, nihil attinet dicere. Ahena quibus aqua ad potandum calefit, (fri gidam enim neque hyeme neque æstare bibunt) vlnæ altitudine, duorum digitũ crassitudine, oris ambitu vlnarũ triũ, stant ex ære purissimo. Culinã riuus præterfuit. Tota nocte, vt in magnis ædibus, (cõ-

clauia

clauia numerantur minimum quattuor & viginti) laterna collucent. Ab huius templi ædificatione sexcentismus iam annus est. Stagnum habet ante se vlnarum in omnem partem circiter quinquaginta plenissimum piscium, graui pœna proposita, si quis eos attigerit. Inde ad Casungæ delubrum accessimus dicatum idolo, a quo diuitias, honorem, vitæ diurnitatem, & quicquid in hoc seculo est optabile promissum sibi cultores inani spe delusi, miserandum in modum expectant. Itaque magna in veneratione & honore apud Iaponios est. Adeuntibus pratium occurrit primum aspectu grato, herba non vltra dimidium palmum excrecente: pratium excipit lucus, isque densissimus; hunc perpetua & æquabili ad templum vsque latitudine limes interfecat, passuum longitudine circiter mille, planus ad iter vsque medium: inde in cliuum assurgit lapideis gradibus vlnas binas inter sese distantibus. Vtrinque admista pinu cedrus extollitur tantæ proceritatis, vt meridiano diei tempore totus pænè limes opacetur: stipitibus ita crassis, vt ex iis mali in vsum cuiusuis quamlibet capacis onerariæ nauis confici possint. Sanè cedros ex iis vidi complures vlnarum quinque ambitu, rotunditate planè tornatili. Loci amenitatem augebat præterlabens etiam riuulus. Vt propius ventum est, duplex apparuit ordo pilarum è lapide quadrato cum basibus, laterna superimposita lignea nigricante cum emblematis ex aurichalco inauratis cælatisque magnificè, & lapideo regmine turbinato ad flatum arcendos ac pluias. Alia erant laterna è solido metallo, item auro cooperta, opere admodum sumptuoso; ex vtraque parte stant quinquagenæ, quarum singulae omnibus ardent noctibus. Media autem pila nomen ostentat aureis litteris incisum eius, qui delubro laternam quamque dicauerit, annua pecunia in vsum perpetui luminis attributa. Tum ingens domus Bonziarum exurgit nobilium seminarum, quæ annum egressæ quintum & quadagesimum, sese delubri ministerio manciparunt. Studet cultui corporis, ornatu serico, & maximè peregrinorum, ex toto Iapone religionis causa assidue confluentium, leuandæ sibi dant operam. Ex hac Bōziarū domo porticus admodum pulchra ad vsque adyta pertinet phani, quo nemini patet ingressus, nisi qui ipsius loci antistites sunt, quorum vidimus aliquot intra sedentes togis amplis è serico indutos, tectosque capita pileis plus dodrantem altis. In eam autem porticum nummi iactantur a populo. Aliud est in eadem sylua delubrum, quod Fachimanum appellant, simile cæteris: nisi quod laternarum est etiā pretiosior cælatura, & auri major copia. Circa est atrium candido & nigro stratum lapillo, medicis confi-

confitum malis, ordine certo dispositis, magnitudine pari, in singulis interuallis vase lapideo collocato, quod fruteta continet, altitudine haud supra binos dodrantes, jucunda rosarum & florum varietate commista. Inde, quod redeuntibus domum minus nobis erat deuium, phanū inuisimus aliud extra nemora positū, cōsecratum Idolo Daibut, quæ vox magnæ sanctitatis denotat virū. Huius phani frōs ianuas habet tres, sed vtram præcipuam: atrii verò latera singulas, altitudinis atque amplitudinis omnes miræ. Patet autem atrium id quadrata forma vlnas omnino sexaginta, quoniam eiusmodi est apud Iaponios ædificiorum & priuatim & publicè ratio, vt quanta cuiusque mensura sit, primo statim intuitu intelligas. In eius atrii medio est phanum vlnas longum quadraginta, triginta latum. Scalæ & pauimenta ex ingenti quadrato lapide: vbi portam intraueris maximam, duo sese ostentant colossi, maioris etiam formæ, quam quos antea diximus. Duo præterea stant janitores ad latera, truci admodum aspectu, vlnarū quatuordecim altitudinis, instar turrium, membris inter se præclare conuenientibus: alter Tamondea dicitur, alter Besamondes, quorum singulos vni cælo præesse vulgus opinatur, calcantq; pede singuli dæmonē. In medio autem tēplo tria sedent signa. Canon, & Xixi, parentē Xacam interlocant. Xacæ statua, ex ære cyprio in ampla & pulchra, quiescens nuda, quatuordecim vlnas latitudinis obtinet: reliquæ duæ nouenas, longæ, sed omnes affabre admodū auro, in tectæ, radiis tara claritate micantibus, vt intuentis acie penè perstringat. post hæc, alia duo simulacra cernuntur, Homo cōdis, & Zoiolis, (quibus etiam calorū præfectura vulgo tribuitur) superioribus omnino similia. porro et vtraq; tēpli parte pulpitu cernitur, ea est quadriforis māsio, partibus duarum vlnarū altitudine. Interiūs alia est eiusdē formæ domuncula, in eius medio stat cathedra eximia maiestatis. Torū verò suggestū parua ambit operis egregii porticus, triū dodrantū latitudine. Iā verò lacunaria tēpli colunæ cedrinæ sustinet octo & nonaginta, miræ altitudinis, æqualiter teretes, ambitu vlnarū triū & semis. Tēpli cōditi, septingentesimus annus est. Annis viginti extructū perhibetur fuisse. Idē anno abhinc quadringentesimo cōstraguit, ac restitutum est denuo, sed nequaquā pari magnificētia, materiæq; præstantia; q; ipsum indicant lapideæ columnarū bases extructio relicte, quarū amplitudo lōgè maiorem columnarum formā postulare liquidò cernitur. Iam verò extra peristylum tēpli, turris lignea, firmo admodum opere ingentibus triginta pilis imposita, tintinnabulum seu campanam sustinet ancæ tantæ magnitudinis, vt eam dimensus præsentē me neophytus quidam, vlnarum

narum os duarum, sex ambitum, trium & semis altitudinem; aris
 verò ipsius crassitudinem dodrantis vnus dimidiatiq̄ue compere-
 rit. Suauissimum edit sonum, exauditurq̄ue longissimè. Qua tem-
 pli patent fines, itemq̄ue vrbe tota, & circa urbem passuum ad
 duo circiter millia, plurimi cerui & palumbes non modò vagan-
 tur impunè, sed etiam recta ciuium subeunt, atrectante nemi-
 ne, propterea quia delubro dicati sunt. Ac de phanis quidem hu-
 ius vrbs & monasteriis, ne sim longior, hæctenus. Quæ postquam
 rogatu, vt dixi, neophytorum inuisimus, postridie Nara To-
 chim leucarum quinque interuallo veni sub vesperam, acceptus-
 que sum à Christianis incolis ingenti lætitia, credo quòd Iapo-
 nij cuiusdam opera conuersi ad dominum, cùm Gaspar plurimis
 maximisque occupationibus impeditus eos adire non posset, nul-
 lum adhuc è Societate nostra conspexerant. Gens est ferè nobilis.
 præfectus Cubum cognatione attingit. Itaque vulgo cùm adeunt
 hominem, non nisi celsitudinem ipsius inter loquendum appella-
 remos est. Triduum apud eos fui dumtaxat. Concio defuit nun-
 quam. Multa de quibus ambigerent singuli quasière: præcationi
 verò mirum omnes ij quàm dediti sint. Digredienti autem mihi
 non modò munuscula quædam obtulère beneuolentiæ causa, quæ,
 ne se contemptos putarent, recusare non potui; sed etiam equos &
 exploratores itinerum peramanter dedère. Itaque Sauam, sed à
 Tochi leucas, iter intendimus. Id castrum in editissimo positum
 iugo, leucas à Meaco viginti distat in Orientem, situ amœnissimo,
 quippe omne circa spatium, cùm aliæ formosæ varij generis arbo-
 res, tum cedrus plurima pinusque conuestit; & inde in subiectos a-
 gros apprime constitos, frequentésque ædificiis atque cultoribus,
 ad passuum millia circiter sexaginta prospectus est. Huc ergo
 dum tendimus, medio ferme itinere, stratos equos duos, & quidem
 optimos, nullo sessore conspiciamus, sagittariis ferè quindecim co-
 mitantibus, quos nobis Christianos omnes Christianus ipse do-
 minus loci Franciscus obuiam miserat. Igitur Tochianis domum
 remisissis, & gratiis actis, nouo comitatu Sauam magna Christiano-
 rum voluptate peruenimus. Franciscus autem ipse, vt nos lautius
 exciperet, simul etiam, vt nobis occurreret in itinere, venatum
 ex oppido excesserat eo ipso die, sed in nos idcirco nõ incidit, quòd
 opinione celerius ambulauimus. Sauæ porrò diuertimus ad æ-
 dem Christianorum sacram, cui coniuncta domus est Sociis
 nostris excipiendis, itemq̄ue separatim laicis, qui se se no-
 stris hominibus comites dederint, è cedrina ferè materia
 opere egregio, fabrefacta. Hanc etiam porticus ambiunt, lon-
 gissi-

gifsimo, vt dixi, gratifsimoque prospectu. Sub noctem Franciscus affuit magna cum domesticorum & clientium manu, aprum ingenium afferens, non sine magno quidem & labore quantum & impendio, quippe non canes modò, sed etiam quosdam homines fera malè multauerat. Pictam in templo Christi resurgentis imaginem, quam è nostro effingendam exemplari Franciscus egregii artificis manu curauerat, nixi omnes genibus pia cum prece venerantur, primùm venatorio nondum ornatu deposito: deinde me per benignè salutat Franciscus, agitque gratias, quòd ad se tam longè contenderim; tum, veritus credo ne mihi fessò de via molestus esset, magna cum amoris humilitatisque significatione se domum recepit. Vir est inter populares suos corpore simul & animo eminentissimus: nam & statura Iaponiis quotquot vidi ad hanc diem omnibus antecellit: & eximia humanitate atque animi magnitudine præditus est. Accedit summa cum in armorum vsu dexteritas agilitasque membrorum; tum Iaponicæ superstitionis legumque peritia: quòd ille studium cum ad veritatè religionis Christianæ transulerit, tantos breui tempore processus effecit, vt Dei magnitudinem assidue prædicare, cæterosque ad virtutem exemplo vita, pietatisque pietate sermonibus incitare non desinat. Sanè ego cum ex abdito quodam loco exaudiui, cum ad domesticos aliquot, quorum erant ethnici nonnulli, de fide Christiana differeret, doceretque quantum inter patria Idola Deumque verum interesset. Quam in disputatione, elatus ardore animi, eo deuenit, vt diceret, non modò fidelis ministri, sed ne hominis quidem loco, qui Christianus non esset, posthac neminem apud se futurum. Atque hæc viri fides religioque eo admirabilior est, quòd vix ante annum ad Christum adjunctus est, eumque semel tantùm a Baptismo Gaspar inuitum. Castrum est Saux finitimum, cuius qui potitur à Daiondone Rege descieuerat. Hunc quamquam magno proposito periculo non dubitauit adire Franciscus, nobis qui Saux remanentibus, enixè Dominum pro ipsius incolumitate precantibus: tantaque prudentia tractauit ingenium rebellis, vt quocumque voluerit flexerit hominem, eumque Daiondone, cuius in ditione sunt ambo, reconciliauerit. Magnam Sauanis latitiam attulit ea res, pacem optantibus. Nec modò secularia procurauit ibi Franciscus, sed etiam nactus occasionem, Euangelio promulgato & Iaponicarum opinionum vanitate detecta, primarios quosque eius loci viros desiderio Christianæ religionis accendit. Paulo post, alium dynastam conuenit ethnicum, eumque cum familia tota conuertit. ii paucis antè diebus Baptismi Sacramento Ecclesiæ adjuncti sunt.

sunt. Postea legatus ad Mini regem, duos regni proceres ad Christi-
 stum eadem felicitate traduxit, quos ego cum exclusus temporibus
 baptizatum ire non possem, ad Gasparem scripsi Meacum, ut ali-
 quem eius rei causa ad illos mitteret, quod eorum Baptismus ad
 Christianam religionem augendam non mediocriter pertineret.
 Atque hæc & alia id genus multa Franciscus. Nos autem Saue &
 conciones & priuata colloquia de rebus diuinis habuimus, & va-
 ria sciscitantibus incolis factum est satis. Baptizati præterea noue:
 in iis claro admodum loco natus adolescens, qui de Christianæ fi-
 dei mysteriis à populari quodam neophyto edoctus, ad me Sauam
 usque leucarum decem interuallo Baptismi causa venerat. Dum hæc
 geruntur, affertur ad nos nauem in portu Sacaiano stare paratam:
 quam ego ne occasionem amitterem, quamquam mœrentibus di-
 gressu meo Sauanis, inde decessi. Et quia Sacaium petentibus peri-
 culosa quædam loca erant prætereunda, Franciscus non modo ne-
 cessaria nobis ad profectiorem omnia, sed etiam sclopis aliisque
 telis armatos quattuor & viginti custodes attribuit, nec omnino
 quicquam est passus nos in iter illud impenderè. Compenset Do-
 minus egregiam hanc in nos viri benignitatem. Vos verò carissimi
 fratres pro eiusdem salute Dominum assidue deprecamini. Sacaium
 ut veni, ingenti gratulatione me Sanctius eiusque domestici rursus
 excipiunt. Triduum substiti dum nauem soluerent, nec interea neo-
 phytos confirmare, officiique monere destitimus. Cognoui etiam
 Monicæ virginitis in suscepto consilio constantiâ: quæ ab alio quo-
 dam Meacensi proceres non mediocriter expetita, omnes cõdicio-
 nes animo excelsò repudiarat. Sed cum iam hora profectiõnis in-
 staret, Imorensis oppidi Princeps, qui magna virorum nobiliũ ma-
 nu Sacaium ad me salutatum accesserat, itemque è Sacaiano grege
 Christiani primarii nos viatico instructos, honoris causa ad nauem
 usque deducunt, nauarchoq; cõmendant diligentissimè. Comes verò
 nauigationis nobis magno Dei beneficio accessit Sacaianus medi-
 cus, eximia eruditione atq; existimatione vir, qui a superstitionibus
 patriis cõuersus ad Dominum, nõ modò cõmunis officii laudem, ve-
 rùm etiam Euangelicæ perfectionis culmen expetiit, seculòq; planè
 relicto, se ad nostram Societatem aggregare decreuit. Itaque ut
 protinus exiret de terra sua, & de cognatione sua, rogauit me, ut in
 Bungum aliõve se mecum adducerem. Cessi facilè hominis pre-
 cibus, iussumque omni patrimonio cedere filio item medico, pre-
 tiosum dũtaxat ornatũ corporis retinere, quo facilius nobis ea ra-
 tione ad Iaponios principes, qui externa ferè specie ducuntur, adi-
 tus patefieret; ad Cosmũ Turrianũ inde perduxi, cuius mandato,

k

ingen-

ingenti neophytorū approbatione concionari iā de rebus diuinis instituit. Idemque nuper in vrbe Sacaiō tam sumptuosè indui, & tanto comitatu incedere solitus, mirum quanta nunc humilitate, quanta mansuetudine versetur in domesticis ministeriis apud nos. Verūm ad rem redeo. Sacaii conscendimus circa Idus Maias, & Funaium die tertio-decimo secunda nauigatione peruenimus. Latis nuntiis de re Meacensi, Ecclesia illa tōta valde gauisa est. Quarto post die Vosuquint perrexi, vt Regem inuiserem, à quo humanissimè acceptus, petii, neophytis id in primis optantibus, locum templo ibidem exstruendo: ille verò non aream modo nobis ad mare secus arcem optimo situ, verūm etiam fabros ad ædificationem libenter attribuit, quam rem speramus ad Christianæ religionis incrementum magnopere profuturam. His peractis Funaium redii: Funaiō perueni octauo die Ximabaram; quò Cosmus etiam Turrianus trigesimo circiter antè die Cochino se transtulerat. Magnos ibi concursus offendi ethnicorum ad verbum Dei audiendum. Christiani facti paucis illis diebus ad centum & octoginta. Tonus etiam ipse, itemque separatim var stipata grege cognatorum & ciuium, Cosmum Turrianum adire, & concionanti cūm aures præbuisent, magis etiam quàm antea propenso ac beneuolo in nos animo recessere. Tum confessionibus omnium Christianorum auditis, nauigiisque duobus per amplis ipsorum opera comparatis, Cochino magna nos turba longè prosequente renauigamus. Et quoniam allatum erat, Ioannis Pererix Lusitani onerariam nauem appulsam esse ad portum Rimani regni Facundam, leucas à Cochino quinque circiter & viginti; misit eò me Cosmus ad Lusitanos visendos eodemque Melchior Ficerediū quintodecimo post die ad eorum confessiones audiendas, & sacrum missæ faciendum, è Bungo peruenit. Hic dum vterque moramur, me Barptolemæus Rex Omuram ad se per nuntios euocat. Ego approbante Ficeredio me in viam dedi Iaponio comite viro sectarum Iaponicarum in primis perito, nec Christianæ religionis ignaro. Aduentū nostro Barptolemæus, qui neminem ex nostris biennio toto vidisset, valde lætatus est. multa deinde percontatus, addit vereri se, ne familiares sui, & ii quidem quibus maximè fidat, inter diuturnas belorum occupationes Christianæ doctrinæ rudimenta dediscant, itaque renouata institutione opus esse. A cœna igitur è domesticis suis primarios euocat, jubetque arrectis auribus nostrum sermonem excipere. Non omittam hoc loco quædam ad huius Regis Christianam humilitatem & pietatem declarandam magnopere petii.

pertinentia. primū ad mensam, diu renitente ac repugnante me;
 percucit denique, vt loco superiore quamuis inuitus accumberem.
 Sublata mensa, familiariter se int̄ me & Iaponium comitem in-
 terlocat, & studiosē docet hominem (eo enim vtebamur interpre-
 te) quam potissimū in sententiam ad suos, quorum optimē norit
 ingenia, verba facere oporteat. Inchoatō deinde sermone, idem in
 inferiorem locū seorsim ac demissē in famulorum turbam eo
 sese consilio recipit, vt re ipsa exemploque suo demonstret, quan-
 tus honōs Euangelio, quantus Euangelii præconibus debeat. Ac
 prima quidem illa disputatione ex ipsis creatis naturis vnum
 esse omnium creatorem euidenter ostendimus. Tum declara-
 tum est, quæ Iaponiorum numina, quis Christianorum Deus esset
 infinita bonitate, potentia, sapientia præditus. Quæ illi cum stu-
 pentes audirent, magnopere videlicet latabantur; sese ab ina-
 nimam Deorum veneratione ad talis tantique Domini cultum esse
 traductos. Reliquis verō diebus actum de cœlesti beatitudine, pe-
 nis inferorum, aliisque rebus eiusmodi; quas maximē neophytis
 Initio proponere conluuimus. Et sanē talibus egerē monitis visa
 est mihi Barptolemæi familia: nam ipsius quidem Regis in fide
 constantia planē vicit expectationem meam. Quæ viri laus eo
 major est, quod nec ita pridem Christiana sacra suscepit, & eo
 ipso nomine à popularibus suis per summum scelus atque perfidiā
 regno spoliatus sinibusque suis exactus est, vix vno sibi relicto pue-
 ro victus quotidiani administro. quanquam deinde in regnum est
 diuinitus restitutus, rebellibus partim supplicio affectis, partim,
 eum ad sanitatem redirent, veniāque supplices peterent, in fi-
 dem receptis. Ego dies aliquot apud eum commoratus, Facun-
 dam ad Lusitanos reuertī. Ibi redduntur mihi à Cosmo litteræ;
 vt ad se primo quoque tempore veniam, inde mihi necessariō
 in Bungum esse proficiscendum. Cochino ergo trajeci mini-
 mē tuta nauigatione, erenim nocte desertum quendam ad portum
 appulso duo piratarum inuasere myoparones, qui tamen præ-
 clare instructo nauigio nostro, propugnatoribus acriter dimi-
 cantibus, reiecti sunt. Cosmus interea in febrim inciderat; ea si-
 mulatque leuatus est, in Bungum ab eo discessi, tum aliarum re-
 rum causa, tum verō vt Ioanni Baptistæ nostro in eius Ecclesiæ
 procuratore succurrerem. Primo post profectiōem die Xima-
 baram delatus, Ariam Sanctium ibidem reperio in erudiendis
 Catechumenis occupatum. Et quoniam neophyti magno con-
 cionum desiderio tenebantur, dies aliquot rogatu ipsorum in eo
 munere posui. Candidatos etiam aliquot Christianis præce-
 ptionibus

ptionibus probè institutos, sacro fonte abluimus. Tonū ego præterea & ille me vicissim inuisit, audiitque cum suis perattentè de rebus spiritualibus differentem. Quin etiam cœmeterio Christianorum, quod illi mirum in modum expetebant, locum idoneum, itemque nouo templo exstruendo, & in alios etiam vsus, infulas tres excelsa constas pinu benignè largitus est; postquò grex ille neophytorum in primis flagrat studio rerum diuinarum. quod cum aliis rebus plurimis clarè perspeximus, tum illa præsertim: Instabant anniuersaria quædam ethnicorum festa ludivè celebratis eximiæ, ad quæ, vt apud nos ad Corporis Christi solennia, omnes omnium ordinum homines ritu patrio conuenire consueuerant. Cum se Christiani affuturos negarent, enimuero Bonziis carere, que indignum facinus visum. Itaque Tonum adeunt, iniuriam Christianorum queruntur, obsecrant etiam atque etiam ne patrijs dijs & ciuitati vniuersæ, sibi denique ipsi tantam iniuriam contumeliam sinat. Permotus hac oratione Tonus, vocatos ad se Christianorum primarios diligenter hortatur, ludos ne deserant. Aiunt illi, se Christianis legibus prohiberi, spectaculis interesse, quæ idolorum tribuantur honoribus: proinde nequaquam affuturos. Ad ea Tonus, si minùs idolis, mihi certè meisque iussis obedate. Illi verò in proposito omnes obfirmati, Quidquid volueris, inquit, nobis facito, leges nostras nequaquam violate decreuimus. atque ita ab Tono digressi, in templum sese vniuersi recipiunt, martyrium fortiter expectantes. Et sanè (vt acri sunt de vehementi Iaponij ferme dynastæ natura & ingenio) mirum est Toni imperio cunctos non illico fuisse mactatos. Sed eorum fortasse multitudine territus, iussit illis renuntiare, quoniam in sua religione tam obstinati persisterent, quod attinet ad ludos, agerent quod probarent, se illos vltra non cogere. Quare neophyti magnopere in fide pietateque confirmati sunt. E principibus ciuitatis Christianus quidam Leo nomine, Toni propinquus, nuper est mortuus. Is, quòd ære suo templum additis liberaliter horis exstruxerat, & Christianam religionem non modò contra cathecos ethnicos, sed etiam contra ipsum Tonum, vbi opus esset, egregiè tuebatur, Bonziorum scelere creditur veneno fuisse sublatum. Hunc neophyti, vt mutuam inter se Christianorum caritatem publicè ostenderent, quam magnificentissimè extulere: feretrum cum Litanijs & precibus magnaque cereorum ardentium multitudine septingenti ferè neophyti sequebantur. arca vespere conditus est circumfusa serico, postridie lapideum additum est monumentum, & lignei circumquaque cancelli, Crucibus duabus,

altera

altera ad ostium septi, altera ad monumenti caput, impositis opere politissimo. Itaque vulgò locus quotidie celebratur ac visitur. Verùm de Ximabaranis hæctenus. Ego inde Funaium, mox yeni Facundam: ibi hæc scribebam ad vos septimo Calend. Noembr. MDLXV.

LVDOVICI FROII AD SOCIOS
IN INDIAM.

A NNO superiore, fratres carissimi, ad vos scripsi Firando, constituisse Cosmum Turrianum, ut Meacum subleuandi Gasparis Vilelæ causa proficisceretur, quòd multa esset ibi messis, operarij pauci; mihiq; comitem itineris ab eo assignatum fuisse Ludouicum Almeida. Nunc mihi, tam longa peregrinatione Dei beneficio peracta, visum est faciendum, ut ea potissimum per litteras vobis exponerem, quæ vobis cognitu iucundissima putarem fore. Et quoniam totum hoc scribendi munus ita inter nos ego & Almeida initio distribuimus, ut ille iter ipsum quæque in itinere gesta sunt, ego res Meacenses & alia nonnulla de Iaponiorum natura moribusque probe comperta persequeretur; omissa peregrinatione, ego quòd mearum est partium hisce præstabo litteris: vos autem maior videlicet huiusce gentis miseratio capiet, reputantes quanto artificio, quanta solertia sagacissimus ille humani generis aduersarius, per speciem religionis, cæremoniis plurimis ritibusque deceptas Iaponiorum mentes ad interitum perducatur ac pertrahat. Ac primùm in eorum animis prorsus extincta est notitia omnis, non modò CHRISTI liberatoris nostri, verùm etiam vnius Dei rerum omnium opificis. Superstitionum verò permultæ sunt sectæ, quarum quam quisque voluerit liberum est sequi; sed præcipuæ duæ, quæ ab Amida & Xaca denominantur. Itaque compluraviluntur cœnobia non modò Bonziorum, sed Bonziarum etiam varia corporis habitu, quippe alij internis tunicis albis, extimis nigris vtuntur, alios cineraceus distinguit color, quorum idolum est nomine Denichi. ab iis Amidani magnopere dissident. Bonzij porrò ferè omnes magnificè habitant, habentque perampla vestigalia. Iisdem cœlibatus indicitur, nuptias contraxisse capitale est. In phano medio aram excitant: in ea signum Amidæ ligneum, corpore supra lumbos nudo, muliebrem in modum auribus perforatis, in rosa item lignea confidet præclara ad aspectum. Ingentes habet bibliothecas, cœnationes ad cibum unum

sumendum, aramēta seu tintinnabula, quibus ad preces horarias excitantur. Vespere praefectus certum unicuique argumentum ad meditando proponit. a media nocte ante aram templi, alternantibus choris, quasi matutinas recitant preces e Xaca libro nouissimo: prima luce horam unam singuli meditando consumunt. mento capiteque sunt raso. amplissima peristylia cōstruit, & in iis Fotoquiorum (hoc nomine Iaponii quidam sancti appellantur) sacella. dies per annum festos agitant multos. Sunt autem Bonzii claro ut plurimum genere: namque Iaponii proceres multiplices prole onerati, quibus filiis amplum satis patrimonium relinquere se posse diffidunt, hos ferē ad Bonziorum numerum aggregant. Insignis eorundem sacrificulorum est auaritia: omnes conficiendae pecuniae norunt vias. Vendunt artificio multo chirographa, quorum praesidio sese tutum a demonibus fore vulgus patat. Mutuantur etiam nummos, quos in altera vita multiplicato reddant faenore, dantque cautionis causa syngraphas creditori, quas e vita discedens secum ad inferos deferat.

Alia est familia sanē frequens eorum, quos Iapambuxos vocitant, crispante ac vibrato capillo. ii res vel amissas vel furto sublatas ita comperiunt. Statuunt ante sese puerum, hunc daemones certis euocatus carminibus occupat: ex eo deinde puero: quos auent cognoscere, sciscitantur. Horum preces in utranque partem multum valere creduntur. Itaque preces eorum faustas aequē dirasque pretio populus comparat. Huius ordinis candidati, antequam admittantur, bis tērye millepi simul montem quendam editissimum petunt. Ibi sexagesimum diem penitentiae nomine, ubi sese voluntario supplicio macerauerint, (quo ipso tempore sese illis daemones varia specie visendum offert) quasi lauream donati, & in caeteram adscripti familiam, floccis quibusdam albis ornantur e collo pendentibus, atrisque piteolis non nisi summum capitis verticem tegant: atque his rationibus insignibus inde Iaponis provincias peragrant, seque operam suam ubique venditant, aduentum suum in oppida significanti pulsu catilli, quem secum circumferre singuli soliti sunt. Nesciunt alio nomine Genguis, qui res item furto surreptas, furesque ipsos per diuinatione demonum gent. Ii in praecelso montis iugo sibi domicilium collocarunt: oris atro colore ob assiduum solis pluuia, venti, geluque patientiam. Vxores ducunt, sed non nisi ex suo genere ac stirpe. Iisdem (ut fertur) e capite quasi corniculum quoddam extuberat. Editissimas rupes atque cacumina subeunt, Auuos traiciunt maximos unius arte daemones, qui

infelices magis in errorem inducat, iubet illos montem quendam altissimum ascendere. Hic cum miseri ad præfinitum vsque tempus magno cum desiderio præstolantur. Tum illis denique circa meridiem aut sub vesperam sese offert dæmon, quem sub Amida nomine venerantur, transitque per medium eorum cœtum. ex eo viso tanta in hominum pectoribus ac medullis insidet superstitio, vt nullis deinde rationibus possit euelli. Consueuerat etiam diabolus in alio quodam mōte sese Iaponiis visendum præbere. Quisquis maiore beatarum sedium ac paradisi desiderio tenebatur, conferebat eò sese, eamque visionem expectabat: denique oblatum sibi visum, eiusdem suasu, in interiores vsq; sequebatur recessus ad foueam profundissimam. in hanc dæmon desiliens, cultorem vna secum ad interitum detrahebat. patuit in hunc modum fraus. Senem ea superstitione captum filius ab eiusmodi consilio reuocare frustra conatus, sumpto arcu & sagittis ad locum vsque occultè prosequitur. Comparet ibi dæmon humana specie non sine splendore quodam. Hunc senex dum venerandus adorat, adducit arcum properè filius, emissaque in spectrum sagitta, pro viro vulpem immutata repente figura confixit. Inde fugientis cruorem bestię persecutus, ad præcipitium illud, quod dixi, peruenit, quo in imo permulta ossa reperit mortuorum, quos dæmon per eam speciem antè deceperat. atque ita & a præsentem parentem interitu, & cæteros ab opinione vsque adeò pestifera liberauit. Ad hæc locus est frequentibus Bonziorum cœnobiis admodum celebris (Coiam appellant) quorum princeps auctorque perhibetur fuisse Combédaxis. veterator callidus, arteque dicendi famam sanctimonię consecutus: cum tamen diabolica planè iura legesque descripsit. Inuentor etiam fuisse dicitur litterarum, quibus nunc vulgò Iaponii vtuntur. Is cum ad senectutem peruenisset sese vltro defodit scrobe profunda quadratæ formæ, cubitorum circiter quattuor, eamque deinde seueris verbis aperiri omnino vetuit, neque enim in præsentia mori se; post aliquot millies millena annorum millia virum quendam doctrinæ laude præstantissimum in Iaponis regna venturum, nomine Mirozu; tum se quoque demum è fouea proditurum: interea fessum diuturnis laboribus corpus quiete velle reficere. Circa ipsius sepulcrum lampades ardent multæ è variis eò missæ prouinciis; persuasum est enim genti, quicumque in id monumentum exornandum largi ac benefici fuerint, eos non in hac modo vita diuitiis auctum iri, sed etiam in altera ipsius Combendaxis patrociniò futuros incolumes. Eius porro cultui qui sese

mancipant, intra ea cœnobia quasi claustra concluduntur, capillo in speciem abdicatæ vitæ secularis abrafo, cùm tamen ibi deinde, prout eos egit libido, in omni flagitiorum genere volucentur. in illis ædibus, quæ (vt dixi) permultæ sunt, præter magnam laicorum turbam, Bonziorum sex circiter millia numerantur. Mulieribus aditus eò non est, capitali si accesserint pœna propofita. Fatonochaiti præterea domicilium est Bonziorum. Hi magnam puerorum turbam variis artibus ad omne doli furtique genus erudiunt. Si quos eximia nacti sunt indole, hos de regum singulorū edoctos profapia ac stirpe, & procerum ritibus; armorum etiam vfu, dicendique arte exercitatos, regio ornata in alias prouincias dimittunt eo confilio, vt sese regum filios ementiti, per commendationem speciemque nobilitatis conciliata mutui nomine pecunia, bene nummati ad se reuertantur. Itaque locus tanta est apud Iaponjos infamia, vt si quem ex ea disciplina fortè deprehenderint, confestim interimant; nec tamen impoltores idcirco ab improbitate malitiaque discedunt. Iaponiæ terra in Septentrionem adiacet ampliffima syluestrium hominum regio leucas ab vrbe Meaco trecentas. Bestiarum pellibus induuntur, toto hirti corpore, iugenti barba, mystacibus maximis, quæ paxillo subrigunt potaturi. Vini gens auida in primis, ad bella ferox, formidulosa Iaponiis. In prælio sauciari, salitis aquis abluunt vulnera. id vnũ genti remediũ est. speculum gestare dicuntur in pectore; ad caput gladios alligant sic, vt in humeros manubrium designat. Sacra habent nulla, cœlum dumtaxat venerari soliti sunt. Aquita perampla est vrbs in regno Iaponis Genano. illuc frequentes commeant mercimonii causa, itemque vicissim ad eos Aquitani, sed rariùs, quòd illuc delati ferè perimantur ab incolis. Multa erant præterea in hoc genere quæ scriberem, sed ne sim longior, ad Iaponiorũ insapias redeo, qui ad memoriæ nominis propagandã illud vel maximè pertinere arbitrantur, nominis gloriæ cupidissimi, vt quanto maximo apparatu pœpaque functi sepeliatur. Funerum autè & exsequiarũ in vrbe Meaco eiusmodi est. Hora circiter antequam domo efferatur cadaver, amicorum turba vestitu quam optimo ad rogum anteit. mox propinquæ ac notæ mulieres progrediuntur amictu candido (color ille funestus est) versicolori velo caput obductæ. familiã etiã pro suis quæq; facultatibus ducunt, albo itè ornata subserico; quo vero dignitate atq; opibus præcellũt, cædrina singulæ magnifico apparatu & artis eximiæ lectica vehuntur, secũdo loco incedunt pedibus viri permulti sumptuoso vestitu. Longo deinde interuallo

Bonzijs

Bonzius earum superstitionum antistes auro sericóque refulgens lectica gestatur ampla & præcella pretiosi operis, Bonziis stiparus ferè triginta parafatis linteatisque, atro superindutis pallio textu pertenui; tum cineraceo quidam vestium colore (nam is quoque funestus est) accensa prælonga pinea face, demortuo (ne offendar errète ignarus viarum) iter monstrat ad pyram. Huic Bonzii ferme ducenti succedunt, nomen concinentes dæmonis eius, quem defunctus in vita præcipuè coluit: simul etiam ingens catinus ad rogam vsque tintinnabuli vice pulsatur. tum chartacei duo per ampla & expansa figura canistri præfixi hastilibus, chartaceæ item rosæ varii coloris copiam continent: quos qui gestant, rardiori procedentes gradu, sic hastilia subinde concutiunt, vt flores illi paulatim in speciem pluuiæ decidant, ventoque flante spargantur: eum videlicet imbrem argumento esse aiunt, mortui animam ad paradisi gaudia penetrasse. post hæc autem, octo prima lanugine Bonzii diuisi bifariam, prælongas arundines cum vexillis cubitalibus, quibus item idoli nomen inscriptum est, per terram auersa trahunt cuspide. Tum iisdem insignes litteris, ardenti inclusa candela, decem laternæ feruntur, obductis velo pertenui lateribus. Ad hæc iuvenes duo cinereis vestimentis pineas præferunt faculas, dodrantium trium longitudine, haud tamen accensas, quibus deinde rogo flammam iniciant. Eodem vestimenti colore permulti sequuntur, verticem capitis adoperti exiguis admodum pileolis mento subligatis, è nigro fulgente corio formæ triquetra, (quod apud eos honoris indicium est) iudæ schedula insignes, capiti affixa, in qua nomen eius, quem dixi, dæmonis legitur: quod ipsum quo magis celebretur, ponè certus homo tabellam ostentat cubiti longitudine, dodrantis latitudine albo velo tenuissimo tectam, inscripto ex utraque parte eodem illo nomine litteris aureis. Tum demum à quattuor viris, lectica sedens magnifica, defunctus ipse gestatur in veste candida, demisso capite, iunctisque precantis habitu manibus. ad cæterum amictum extrema toga papyracea superadditur libro exarata, quem Deus ille suus, cum in terris ageret, scriptum reliquisse perhibetur, cuius præsidio meritisque vulgò se compotes fore salutis existimant. Cadauer filii subsequuntur, quam elegantissimo cultu corporis: quorum natu minimus pineam item fert facem ad ignem pyræ inferendum. Extremum agmen est magnæ hominum multitudinis iisdem quæ modò dixi pileorum insignibus. Vt ad locum exsequiarum peruentum est, Bonzii vniuersi & cætera simul turba cum strepitu aramentorum catinorumque horæ spatio dæmonis illius nomen

magnis clamoribus inuocant. Deinde hoc maximè modo fabricatum: Area quadrata satis ampla, cancellis eminentibus, & velo crassiore ita præcincta est, ut singulis in quattuor cæli plagas ianuis introitus pateat. In medio fouca referta lignis, recto eleganti opere ex undulata materia super eam excitato, duas habet è regione mensas vario ciborum genere, (piscibus tamen exceptis & carnibus) præsertim verò caryeis, medicis malis, placentis affatim instructas. Stat etiam in earum altera vaporarium vasculum suffimenti causa prunis impositum, & lignum aquilanum in disco. Utigitur eò deuentum est, lecticæ vinculum injicitur è supè prælongo, quem, qui adfuit, certatim manu apprehendentes vociferantur, ut diximus: postea totum septum introrsus terna lustratione circumeunt. Deinde lecticæ pyræ superimposita Bonzius earum cæremoniarum antistes, carmen effatus, quod circumfusa turba nequam intelligat, accensam faculam ter supra caput in orbem idcirco circumagit, ut ea significet gyro, defuncti animam nec originem habuisse, nec verò finem aliquando habituram esse. Rotatam inde faculam abjicit: hanc duo è defuncti filii cognatisve arreptam stantes ad lecticæ latera ad Solis ortum alter, alter ad occasum, super cadauer ipsum mutuò sibi quasi honoris & officii causa ter vbi portexerint, deinde in lignorum firmam iniiciunt. Superinfunditur oleum statim, cum aquilano ligno & aliis odoramentis, prout copiarum suppetunt, magnòque incendio corpus in cinerem vertitur. Interea filii ad mensam accedunt, & aquilano ligno in vaporarium indito, solenni suffitu parentem quasi iam ad cælestium numerum adscriptum supplices renerantur. Adoratione peracta, merces laborum Bonziis pro dignitate persoluitur: Antistiti quinque vel decem vel etiam viginti aurei nummi: cæteris vel argentei deni viridem, vel cæterarum caxarum numerus: prandium verò paratum (amicorum ac Bonziorum turba dimissa) vel busti ministris vel pauperibus vicentibusque relinquuntur. Postridie liberi cum affinis & amicis rogum reuersi, cineres, ossa, dentisque demortui in vas inauratum imposita, domum referunt, ipsumque vas veste contentum in mediis ædibus locant. frequentes adsunt iterum Bonzii ad priuatas exsequias: eademque septimo die denuo reperiuntur. Deinde translatis certum in locum cineres terræ mandantur, quadrato imposito lapide, in quo ductis à summo ad imum usque maioribus litteris, nomen describitur dæmonis, quem

eunque demortuus in vita coluerit. inde continuis diebus ad
 sepulcrum se filii conferunt, ibi spargunt rosas, ibi calidam ap-
 ponunt, yt habeat defunctus, vnde hrim leuet. nec solum die,
 sed mense etiam & anno septimo priuatos intra parietes ea-
 dem funebria iusta recurrunt, ingenti videlicet Bonziorum sa-
 gina, crebrisque vindemiis. Omnino in hac funera impen-
 la fit a locupletioribus aureorum trium circiter millium, a
 tenuioribus ducentorum trecentorumve. nam quorum tanta
 est inopia, vt funeri sumptus desit, eos per noctem ac tene-
 bras nullo apparatu vel pompa in sterquilinum abjectos humi
 defodiunt. Aliud est etiam genus funeris, quod virtutibus in
 ora praeipue maritima ducitur. li cum Amida sese eximio quo-
 dam cultu deuouerint, eius visendi cupiditate flagrantes, mor-
 tem vltro sibi metipso consciscunt. Ac primum emendicata per
 dies aliquot stipe, & in manicas indita, publice concionan-
 tur ad populum, totamque consilii sui rationem exponunt, ma-
 gna omnium approbatione; tantam quippe sanctimoniam cun-
 cti suspiciunt: deinde sumptis falcibus ad vepres ac sentes, qui
 ad beatorum sedes iter impediunt, praecidendos, nauigium con-
 scendunt nouum, saxisque ad collum, brachia, renes, crura,
 pedesque religatis, in altum prouecti, vel perforato de indu-
 stria merguntur alueo, vel etiam deinceps in mare singuli se-
 se praecipitant. Alueo vacuo confestim ignis ab amicis ac pro-
 pinquis officii causa proprio separatim nauigio profecutus in-
 jicitur, nefas putantibus nauem tantis religionibus consecratam,
 ab vilo prorsus in posterum attingi mortalium. Sane, dum nos
 peteremus Meacum, octo diebus antequam ad Insulam Hiu per-
 uenimus, viri sex, feminae duae simul eo genere lethi perierant ad
 oppidum Fore. His deinde populus adiculam vniuersis colum-
 nam pinumque singulis perpetui honoris causa propelittus ere-
 xerant, & imposita baculis complura chartae segmenta, adiculae
 toto tecto defixerant, carminibus plurimis intra parietes propofi-
 tis, quae beati illius coetus egregias laudes celebrarent. Itaque vi-
 sebatur locus die nocteque superstitionis. Ac forte per eos
 dies dum ad quendam infantem Baptismo lustrandum ego &
 Ludouicus Almeida tendimus, illac nobis iter facere contigit:
 atque eo ipso tempore prodeuntes e sacratio quinque circiter
 vetulae cum globulis precatoriis, quae vulgo rosaria dicimus,
 (adeo Christianos mores Lucifer amatur) partim ludibrio
 nostram ridere dementiam, partim se uero vultu nobis impietatem
 expro-

exprobrare, sacrum illud monumentum nulla veneratione honorisve significatione prætereuntibus. Restat vt de Bonziorum concionibus pauca perstringam. Eæ si minùs crebræ quàm apud nos, certè quàm apparatussimæ. In templo permagno cum ferica supernè umbella suggestus attollitur. In eo stat ornatu sumptuoso cathedra, ante cathedram mensa cum tintinnabulo & libro. Vbi concionis tempus aduenerit, ad suum quæque doctorem in varia templa frequentes Iaponiorum sectæ conueniunt. Ille suggestu ascendens, & in sella confidens, magnificè sese circumspicit: deinde indicto campana silentio, pauca ex eo, quem diximus, recipiat libro quæ mox idem fusiùs explicat. Sunt autem hi concionatores vni ferme disertis, atque ad flectendos animos auditorù idonei: & quoniam hiat semper auaritia Bonziorum, eò potissimùm omnis spectat eorum oratio, vt populum inducant specie pietatis ad suarum cupletanda cœnobia, tanto beatiorum in altera vita fore quem affirmantes, quanto, quæ ad sacra vel exsequias pertinent, maiore pompa & impensa curarit. Cumque ita multæ atque ita inter se pugnantibus numerentur superstitiones atque familia; in eorum tamen vel maximè laborant magistri, vt sua quisque mendacia & fabulas ita discipulis probent, nihil vt præterea verum, nihil ad æternam salutem tutum, nihil dignum quod audiatur, existiment. Accedunt alia quoque artificia, incessus grauitas, oris atque habitus dignitas, denique species omnis exterior, quibus rebus Iaponiorum pectora tantis opinionum peruersitatibus imbuuntur, tantamque ex iis fiduciam ac spem salutis æternæ concipiunt, non solum vt domesticos intra parietes, verùm etiam in publico, totaque vrbis rosaria ferè semper manu percurret, ab Amida Xacaque diuinitatibus honores, bonam valetudinem, sempiterna gaudia suppliciter postulantes.

Quæ cum ita sint, carissimi fratres, existimare potestis ipsi, quanto Dei auxilio indigeant, non modò qui in hæc loca Euangelium afferunt, sed etiam qui altarum accipiunt, seque relictis idolis ad Christum adiungunt; quippe tot à diabolo machinis oppugnantur, ita sollicitantur assiduis Bonziorum dissuasionibus, postremo ab affinis amicisque ad eò contumeliosè, molestè, acerbèque vertuntur, vt nisi diuina gratia sacrificiis ac precationibus Ecclesiæ Catholicæ conciliata subueniat, multorum vel potius ferè omnium fidem atque constantiam his certè nascentium Ecclesiarum militiis valde periclitari necesse sit. Quo magis vobis, qui salutem animarum tam vehementer expetitis, Iaponicos hosce greges precipuè in Domino commendatos esse par est. Nos Sacram ex illis

here venimus quinto Calend. Februarias. Ludouicus Almeida quibusdam negotiis priuim, deinde etiam valetudine aduersa impeditus, ibi diutius substir: ego diei non amplius mora facta, profectus inde, Meacum leucarum tredecim interuallo perueni pridie Calend. Februarias. Auentu meo cum ceteri Christiani, tum Gaspar Vilela præcipue, qui neminem è nostris Meaci toto ferme sexennio viderat, mirum in modum recreatus est. Is quadragesimum nondum ætatis annum excedit, sed cani septuagenarium indicat, frigorum vi vehementer affecto consumptoque corpusculo. Meacensi lingua, quæ, vt celeberrimi populi regis que vrbis fertur elegantissima, iam nunc vtitur ita perite, non modò vt confessiones intelligat, sed habeat etiam conciones. Quosdam insuper libellos ad pietatem vtilis in eandem vertit linguam, aliosque deinceps non intermittit sub se ciuis operis vertere. Quod reliquum est, nos omnes Dominus pro sua bonitate perpetuò tueatur, opè que nobis ad voluntatem ipsius & rectè interpretandam & ritè exsequendam impetrat. Meaco, II. Calend. Martias, MDLXY.

EIVSDEM AD SOCIOS.

 X iis litteris, quas ad vos dedi mense Februario, multa de Iaponicis ritibus atque superstitionibus cognouisse vos arbitror: alia nunc de rebus præcipue Meacensibus addam hac epistola, quam puto vobis fore non iniucundam. Ego, vt scripsi ad vos antea, Meacum attingi magna Christianorum lætitia pridie Calendas Februarias: incidit meus aduentus in ipsum noui anni initium, quòd hac hyeme Iaponii à Calendis Februariis auspiciati sunt; varius enim est in his regionibus anni cursus; longè alia atque apud nos ratio temporum atque descriptio. Verus est autem gentis mos, vt anno ineunte, ab die nono Lunæ adusque vigesimum, regni proceres & Bonziorum principes ad Regem quisque suum salutandum non sine donis accedant. Ea sunt ferè magnis chartæ numerus, aurea stabella, arma affabre facta, & alia eiusmodi. atque hæc consuetudo, iam inde ab antiquis ducta temporibus, cum in aliis omnibus regnis, tum verò in hoc Meacensi tanto diligentius rotinetur, quanto Cubus honore atque amplitudine cæteris omnibus Iaponis Regibus antecellit: atque idem honos vxori quoque ipsius matrique tribuitur. Hos autem salutatores Cubus longè cubiculorum ordine admittit ille quidem in penetralia, operis eximii peristromatis aureis adornata; sed ad eorù verba salutationesque (ca loci & personæ

sonæ majestas est) nihil omnino respondet: insignibus tantum Bonziis quibusdam id habet honoris, ut flabellum, quod tenet manibus, paululum inclinat; atque in hunc modum primæ nobilitatis viri inducuntur: nam inferiorum ordinum hominibus, quamquam locupletissimis, & longè pretiosissima dona ferentibus, nullo pacto ad eum aditus est. Et quoniam ad viam Evangelio munendam, & existimationem apud rudem ignarumque veræ virtutis & gloriæ populum colligendam pertinere magnopere visum est, ut Evangelii præcones nequaquam exclusos inde fuisse constaret, dedit operam Gaspar, ut illum ipse quoque per idem anni tempus inuideret. ac superioribus quidem annis aulici cuiusdam beneficio potentis viri, ad Christianam religionem propensi, aliquoties introductus est: nunc verò mihi quoque eiusdem opera paruit aditus. Cubum ergo primum, deinde uxorem, postremo separatim in aribus matrem inuisimus, honesto comitatu ad regiam usque ducti: & cum benignè accepti sumus ab omnibus: tum verò à matre humanissimè, quippe quæ non modò portionem nobis misceri iussit à famulis, verum etiam Zacanam (salsamenti genus id est oliuarum instar) de more paxillis insertam; suis ipsa manibus honoris causa porrexit. Eam inuenimus in cœtu nobilium feminarum sedentem ante facellam ornatissimam, in quo erat Amida puellis effigies egregiè picta cum diademate, aureis è capite radiis emicantibus; mirum ibi silentium, mira modestia, mira denique domestica disciplina: vehementer dolendum ut sit, tantam indolem tantis diaboli fraudibus opprimi, orandusque sit etiam atque etiam Dominus, ut hæcce tenebras Evangelii splendore pro sua infinita bonitate disiciat.

Ut eo sancti sumus officio, postridie Gaspar ad neophytos reuersendos abiit Amorim; ego Meacensibus prædicare Evangelium institi, cum aliis, tum verò quibusdam è Cubi familia viris illustribus, qui ad nos vèritate cæperunt: ex iis tres, audito iam aliquoties verbo Domini, Baptismum à nobis vehementer efflagitant; sed idcirco differtur, ut interea meliùs Christiana rudimenta atque instituta percipiant. Auditores habemus mirum in modum curiosos; nullum quærendi finem faciunt, præsertim qui sunt è Ienxanana familia, quæ omni sublato numinis metu, corporis voluptates pecudum more persequitur. si nihil in animum inducunt credere, nisi quod cernunt oculis, manibusque contrectant: quamobrem expugnantur difficillimè, nec nisi evidentibus planè demonstrationibus cedunt. Obiiciunt autem nobis inter alia; si quid est Deus, ut dicimus, idemque adedò bonus est; cur ad hoc usque tempus

celauit

relauit bonitatem suam, eamque tam serò Iaponiis declarauit?
 responderetur autem ad hæc omnia sic, vt contradicere nequeant:
 sed tantæ, tam densæ illis tenebræ sunt, vt insolitam Euangelii lu-
 cem vix pauci admittant: qui tamen eo sunt ingenio atque indole
 præditi, vt vbi verbum Dei quasi terra semen acceperint, quo tar-
 dius acceptum, eo diligentius amplectantur ac foueant. In vniuer-
 sum auté, Iaponiorû ingenia ad Christianâ religionem in primis
 idonea sunt, præstantque non solum in cognoscenda veritate sedu-
 litatem ac studium, sed etiam in retinenda fidem atque constan-
 tiam. tres quidem ii, quos modò diximus, aulici, tanta in eò genere
 diligentia sunt, non modò vt Christianæ doctrinæ præceptiones
 ac formulas suo descriptas chirographo deinceps memoriæ man-
 dent. idque celerrimè, sed etiâ quæ ex concionibus nostris audire,
 domum regressi in commentarios referant, præsertim quæ de mû-
 di creatione, de immortalitate variisq; viribus ac facultatibus a-
 nimæ disseruntur. Eos deinde commentarios offerunt Socio nostro
 Damiano recognoscendos identidem. Et cum eiusmodi gentis na-
 tura, tum illud quoque vel maximè Christianam causam adiuuat,
 quod multæ sunt superstitionum sectæ, non solum diuersæ ac va-
 riæ, sed etiam inter se pugnantes: quo facilius est, diabolica menda-
 cia fraudesque conuincere. Circa Meacum in patentibus campis
 plurima sunt idolorum phana, è quibus adii Christianorum ductu
 nonnulla: in iis quoddam est Amidæ sacrû ab vrbe quattuor serè
 passuum millibus, à prisca Imperatoribus conditum ac subinde re-
 nouatum. longitudine vlnarum centum circiter & quadraginta.
 ingentes habet valuas in medio. ingredientibus obicit sese sug-
 gestus, in quo Brachmanis habitu, perforatis auribus, mentoque
 & capite raso, ingens Amidæ statua confidet, supra statuam quasi
 pro vmbaculo pendent excepta catenis multa magnaque tintin-
 nabula: circa ludentium specie triginta cernuntur milites strictis
 telis armati; saltâtes Æthiopes, anus venefica, damonesque teter-
 rimi; effingitur etiâ certa quadâ imagine ventus, horrificoq; aspe-
 ctu tonitrua: ad hæc septeni gradus ad tēpli totius lōgitudinē por-
 riguntur: in iis ordine certo dispositæ vnus Canonis Amidæ filii
 imagines omnino mille, hinc inde quingenæ, eadē omnes forma,
 ore venusto, egregiè factæ, tricena brachia totidemque manus o-
 stentant: è quibus duo tantum ad reliqui corporis magnitudinem
 apta proportione conueniunt, cætera parua sunt, duo etiam lum-
 bos præcingunt. Singulæ porrò statuæ bina tenent iacula, pectus
 insignitæ septenis hominum vulticulis, corona capiti imposita
 cum diademate radiante. Sunt autem cuncta eius tēpli nō modò
 simula-

simulacra, sed etiam quæ diximus tintinnabula, & ipsæ catenæ magna obryzi auri copia scitè admodum ab imo ad summum usque verticem intacta sic, ut fulgorem intuentes oculi ferre vix possunt. locus est celeberrimus, multique eò longinquis è regionibus religionis causa confluunt.

Inde passuum intervallo duum circiter millium, collis attollitur, ad cuius radices veterem quandam academiam multis distinctam cœnobii tenui fluens aqua riuus circuit amœnissimus: multa ibi delubra, quorum in aliquibus magno cultu adoratur statua cacodæmonis, facie magis etiam, quam apud nos pingitur, fœda & horribili. in summo autem colle ingentia tria lignea templum ligneis item columnis mira crassitudine suspenduntur, infimo pavimento strato laterculis lævigatis. In eorum vno colossum immanis magnitudinis Xacæ signum, singulas habet ad dextram laevamque statuas paulo minores: a tergo autem quoddam quasi folium exsurgit, ex quo sigillorum vnius palmi duo circiter millia prominent, infantisque præterea bini ferè quadraginta, denique latus utrumque templi, sparis armati dæmones bini custodiunt: hæc autem aurata sunt omnia. Alterum est templum probandis & laurea donandis veteri academiarum more scholasticis destinatum. In eo pulpitum, vexillis compluribus è superiori pendentibus, eminet ligneum, in quod scalis tribus ascenditur: ibi mensa cum cathedra parata magistro, qui actibus etiam præsidet, itemque ad inum suggestum altera in usum discipulorum, qui eo iudicio probandus insignibusque doctrinæ publicè decorandus est. templum autem ipsum lacertæ seu stellioni dicuntur, quem vulgo Deum & præsidem litterarum & eruditionis existimant: huic nulla neque ara, nec statua, ut cæteris Diis erigitur, in summo tantum laqueari, multiplicem contortus in spiram, ingenti orbiculari depingitur forma, ut scholastici deum supplices venerantur, oculos mentemque simul ad superum cogantur attollere. Tertium phanum altitudine duo proxima superans, clausum offendimus. è regione sunt ades perambulata magnifica; scholasticorum id domicilium est. multa erant præterea ibidem visenda, sed imminente iam nocte revertimus.

Hæc habui quæ ad vos in præsentia scriberem. ea si minus læta videbuntur, quod parum videlicet ad rei Christianæ amplificationem attineant; eo diligentius orandus erit vobis Dominus, ut de Ecclesiarum incrementis & rei Christianæ progressibus multa nobis in posterum ad vos, majore cum animi nostri vestroque fructu.

fructu, spiritalique solatio scribere liceat. Quamquam post nostrum ab vrbe Firando discessum non pessimè posita est opera: Deo quippe adiuuante Iaponij sexaginta ad Christianorum numerum adiuncti sunt. Quod reliquum est, nos omnes pro sua clemètia Dominus perpetuo tueatur ac protegat. Meaco, pridie nonas Martias. MDLXV.

EIVSDEM AD SOCIOS.

Vobis velle maximè intelligo, id hisce litteris agam, vt Ecclesiastica primùm, tum cætera persequar. Quadragesimæ diebus Dominicis omnibus Gaspar Vilela Euangelium declarauit: quarta quaque feria Damianus noster de Pœnitentiæ Sacramento copiosè disseruit. sexta, facto missæ peracto, non destitit Iaponius puer, ex ijs quos educamus, de Passione Domini verba facere: quam in sententiâ, conuenientibus nocte neophytis, Vilela denuo disputabat, ijs præcipuè locis insistens, quibus auditores ad pietatem excitari maximè possent. Dominica in Palmis (quoad eius fieri potuit in tanta ædium angustia) Catholico more cæremoniisque transacta est. inde ex oppidis finitimis atque etiam remotioribus neophyti ad indulgentias (quas à summo Pontifice datas Catholico ritu proponimus) Paschalisque solennia frequentes venire cæperunt. in iis quidam cum vxoribus liberisque nobiles viri, quamquam lecticis aut equis vsi, tamen assidua pluuia valde vexati, pietatis laudem cumulare patientiæ meritis. Vilela ducentorum ferè & quinquaginta confesionibus auditis, quinta feria in cœna Domini mandatum Euangelicum de mutua dilectione publicè docuit. postea eum de Eucharistia suauissimè perorasset, cœlestem panem Christianis circiter sexaginta distribuit: qui cum ex intimo sensu, & gaudio spiritali, copiam funderent lacrymarum, sanè quàm ingenti nos affecere solatio. in sacello intimo Ludouicus Almeida sepulcrum erexerat ornatissimum. in eo Corpus Domini conditum est, armatique custodes adhibiti. Vespere, solennibus officijs persolutis, puer Iaponius in exponenda Passionis Domini serie, collecta è quattuor Euangelistarum historiis, horas duas ferme consumpsit. quæ deinde explicatione potissimùm indigere sunt visa, in iis Vilela ex instituto declarandis immoratus est, suadens auditoribus pœnitentiâ; sed calcar videlicet currentibus: nã cum sæpe alias, tũ eo maximè anni tẽpore voluntarias ab sese pœnas, easque adeò acerbis exigere soliti sunt, summopere gratulandum

laudum ut sit, in ultimis hisce terrarum finibus, inter toridolorum cultores, in ipso denique (vt ita dicam) regno diaboli, sacratissima Crucis tropaea, salutaremq; humano generi mortem Christi Domini, tam iucundis hominum studiis, tanta religione, tam gratia memoria celebrari. Maioris hebdomadae lectu atque tribulationem ingenus gaudium Dominica Resurrectionis exceptit. & media nocte domus Christianis completa est, liturgiam & supplicationum maturitatem expectantibus. ea peracta, simul etiam Christiani aliquot Eucharistiae Sacramento refectis, concio habita est de Resurrectione Domini Paschalibusque mysteriis. inde conuiuio excepti sunt, quod Natali die & Paschate Domini solenne Gasparificiis eo consilio, vt quum archissimis Christianorum animi caritatis ac beneuolentiae vinculis inter se iungantur, simul etiam per eam occasionem colloquia de rebus caelestibus habita, ductaque praedilectione ad vesperam; quaedam praeterea e diuinis laudibus decantata. quo strepitu exaudito gentiles, praesertim quod non nihil de apparatu adiculae nostrae cognouerant, instare vehementer vt fores aperirentur: obisti non potuit: introire permulsi, plerumque vero mulieres diuina quodam instinctu nixa ante aram genibus, manibusque sublatis, effigiem Christi Domini supplices adorarunt. Posthac neophyti, qui ex oppidis vicinis ad festa conuenerant, Gaspare officio huiusmodi salutato digressi sunt. nunc autem id Gaspar agebat, vt sibi diuersorium conduceret prope regiam in superiore urbis parte, quod toto iam fere triennio frustra conatus est, vt ibi quoque posset Euangelizare commodius. Verum satis iam de rebus Ecclesiasticis, ad alia veniamus. Ante discessum Almeidae, cum tempus eius reuersionis adesset, perducti sumus iterque ad insignia quaedam urbis aedificia ac templa, quorum tanta est religionis ac magnificentiae fama, vt ad ea visenda ex aliis omnibus regnis peregrini Meacum fere assidue confluant. Ex his nonnulla perstringam: infinitum est enim singula persequi. Aedes quaedam Cubi primum adiimus, eximio quodam artificio & que elegantia exstructas oblectationis & animi causa, nihil ego nec in Europa nec in tota India tale conspexi. iis horri subjecti sunt cum aliis arboribus ignotis in orbe nostro, tum cedro, cupresso, pinu, malis medicis consiti: quae omnes arbores, varias in figuras artificii manu coactae, cameras, tintinnabula, turres, aliaque id genus plurima referunt. iam lilii, cyani, rosae, florumque tanta est copia, tanta colorum odorumque varietas, non solum vt aduenas ac peregrinos, verum etiam domesticos ipsos atque cultores cum voluptate atque admiratione retineant. neque horti modo, sed vrbis

ipsa quoque pulcherrima. viæ latæ ac directæ, foribus arcium
 nititur (quæ res furta & latrocinia maximè prohibet) occludun-
 tur. in iis variarum mercium institores, opifices, ac sellularii,
 cum alia in vsus deliciasque mortalium, tum præsertim aurea fla-
 bella conficiunt, sericamque cuiuslibet operis textrinam exer-
 ceat. in medio celeberrimum Amida phanum cum omnibus ho-
 ris diei, tum verò sub noctem clausis iam tabernis frequentif-
 simè visitur, iactantur à populo nummi cum precibus, & simula-
 crum adoratur. nos eò ex hortis Cubi via longa latæque perdu-
 ctæ, inde sumptuosissimas præfecti Meacensis nuper instauratas
 eedes adiuiimus; quibus item horti coniuncti non modò arborum
 multitudine artificiosisque figuris delectant oculos, verùm etiam
 aquæ limpidissimæ copia, quæ à nouem circiter passuum mil-
 libus excisa rupe, regali sumptu perducta, lacum in hortis me-
 ditus efficit, in quo complures variæ magnitudinis insulæ, ligneis
 lapideisque peruiæ pontibus, vsquequaque lætissimis arboribus
 opacantur. Inde quanquam fessos iam, ac reditum cogitantes,
 neophyti nos longiùs pertraxere. multa igitur prætereuntes pha-
 na, ingentem ingredimur lucum, in quo Bonziorum cœnobio
 quinquaginta miræ amplitudinis, à regum & principum li-
 beris, qui sacris addicti sunt, magnificè & sumptuosè incolun-
 tur: facitque ipsa vicinitas, vt eorum præfecti se inuicem elegan-
 tia munditiisque superare contendant. Ex iis aliquot inspeximus
 obiter. Cuiusdam est ianua lignea egregio quodam artificio,
 longèque alia atque apud Europæos forma. hæc nos in xystum
 induxit stratam quadrato lapide nigro, parietibus vtrinque ex-
 currentibus opere tectorio læuoris atque candoris eximii. Xysto-
 nouum quoddam genus horrorum prætenditur, in quibus ma-
 nu facti colles è saxis ad eam rem è longitquo petitis, frutetis
 confiti, pontibusque coniuncti cernuntur. Solum partim arena
 trassiore admodum candida, partim etiam atris lapillis obduci-
 tur, è quibus passim elati maioris formæ lapides, ex imo leucoia,
 violas, ac flores emittunt, adedò artificiosè commistos atque dis-
 positos, vt cum in orbem singulis anni temporibus floreat, ver-
 sibi perpetuum esse videatur. Multa prætereo, tum ne longior
 sim, tū quòd ea verbis assequi me posse diffido; sed illud nò omit-
 ta, quod in reditu vidimus. In medio phano quodam, machina lignea
 sculptilis variisque picta coloribus, multis forulis collocatos cõti-
 net libros ab vno Xaca cõscriptos. eadèmq;, vt est versatilis, quem
 quisq; voluerit librum offert protinus. & quidem tanta est volumi-
 num copia, vt incredibile sit, vel vna ætate à multis auctoribus, vel
 multis

multis ætatibus ab vno auctore cõfici potuisse. eorum autem
est maximus non in Iapone modò, sed etiam in Sionis regionibus
vnde omnis Iaponica fabulositas & superstitiones primum eni-
tisse, atque inde paulatim oram Sinarum, Pegusiam, Bengaliam
totumque eum tractum in Bisnagam vsque peruagata dicuntur.
Aliud etiam phanum in reditu vidimus inferorum regi dicuntur
cuius præcellsum horrifico trucique adpectu simulacrum regis
sepectro insignitum, duobus hinc inde ingentis item stature
monibus cingitur, quorum alter calamo describit hominum ma-
xas, alter descriptas in tabula recitat. parietes picti varias infero-
rum ostentant pœnas, quibus plurimi sexus vtriusque mortales in
monû ministerio cruciantur. Celebratur autè ades hæc, augere
que pecuniis ferè assidue: nunquam enim desunt, qui ad regis
figiem timore perfusi, ea ab sese tormenta atque supplicia depo-
centur. Atque hæc illo die. Postero autem, Christiani cuiusdam
principis inuitatu ad audiendas Bonziorû conciones in subur-
na cœnobio (sunt autem exitus ex vrbe spatianti causa gratia
mi) venimus egressi, turbam virorum æquè ac feminarum cum
suo quemque rosario supplicantes adspicimus; percontati à
phytis, quidnam id esset, dimissam tum concionem esse respiciens
interrogati de numero, aiunt homines earum rerum periti, cap-
tum esse quinque circiter millia. addunt insuper, in eo tempo-
re quorannis centum diebus continuis ab vno eodemque Bonzio
conciones haberi, multis magnisque indulgentiis auditorum peten-
ueranti propositis. Optatum erat nobis omnino aliquem ex
concionatoribus audire, cognoscendi maximè studio, saluaque
ligione & officio transferendi ad usum nostrum, quæ ad concio-
dos permouendosque Iaponiorum animos pertinere viderentur
& quoniam allatum est, rem adhuc integram esse in alio quodam
cœnobio, pergere porrò illuc vsque decreuimus. eò tendentibus
igitur nobis primò Guiuani phanum occurrit, quod ingenio
quentia, superstitione, anniuersariis mimorû ludis, variisque
ctaculis magnopere celebratur & colitur. Inde exeuntes, vni
gredimur pinis vtriusque iucunda admodum specie confusa: tum
adspicimus populi concursum, ad concionem citato gressu conuen-
tis. nos vt ad locum peruenimus, moniti à Christianis periculum
esse, ne Bonzj si nos adesse sentirent, concionari desisterent, no-
culto loco ad initium vsq; concionis nõ sine magna quidè vel
miratione vel pudore substitimus è conscientia teporis ac neg-
gentiæ nostræ cõcepto, cū interim vnius horæ spatio auditores
omnes ad parui pulsus tintinnabuli nixi genibus, incredibili cer-

dam significatione pietatis, rosaria manusque tollentes in cælum, in oratione persisterent, vociferantes assidue: Namu Amida Am- bur. Hoc est: Da salutem Amida: quod ipsum nomen etiam do- mi forisque, seu emant aliquid seu vendant, modulata quadã pro- nuntiatione gestientes ac libentissimè sæpius inuocant, quin etiã pauperes ipsi inter emendicandum, iis à quibus elemosynam pe- tunt, propitium precantur Amidam. Bonzii verò ac legisperiti verba illa plebi inculcare non desinunt: Ichinem, Amidabur, Su- cumet, Murioo, Zai: id est, quisquis Amide sanctum nomen ex a- nimo inuocauerit, procul dubio saluus erit. Imperato deinde ma- iore campana silentio, vt concionator suggestum ascēdit, tum nos quoque sensim irrepsimus; phanum erat ad fores vsque ac porticus refertum viris ac feminis. in ipsis autem aræ gradibus multi Bon- zii considebant manibus intra togam abditis, oculisque demissis. Porro concionator claro, vt aiebant, genere, decora quidem in pri- mis facie, aspectuque grauissimo, in excelsa vnde ab omnibus con- spici posset sedens cathedra, sericis ad talos vsque perquam splen- didè vestimentis indutus, interiore candido, exteriori purpureo, stabellum tenens aureum; ex libro quem habebat in mensa propo- situm, quædam institit subinde recitare, tum fusiùs explicare, tan- ta non solùm actionis venustate, sed etiam (vt Gaspar Vilela affir- mabat, eius linguæ bene peritus, & cæteri qui nobiscum aderant) orationis elegantia atque artificio, vt mirum videri non debeat, eiusmodi homines tanto in honore ac veneratione esse apud veri- tatis ignaros. Mihi quidem hæc apud animum meum reputanti venit in mentem, non sine sancti Spiritus vehementi quodã instin- ctu Franciscum olim Xauerium tam acri studio tam longinquam hanc peregrinationem expetiisse Iaponicam. profectò enim hæ- gentes, naturæ bonitate ingeniique præstantia multis Europæ no- stræ (quod earum pace dictum sit) nationibus antecellunt. Quòd si minùs magnificè de Iaponiis vel sentiunt negotiatores Lusita- ni, vel prædicant, id nimirum idcirco fit, quòd non nisi cum popu- lis maritimis negotia contrahunt, qui ab interioribus tantùm ab- sunt vitæ cultu, morumque elegantia, vt præ iis rustici videri pro- pemodum possint. Itaque per contemptum syluestres etiam vulgò à Meacensibus appellantur, cum tamen alioquin ab humanita- te ipsi quoque maris accolæ nequaquam abhorreant. Sed iam fi- nis epistolæ sit, plura propediem: atque vtinam cuiusmodi omnes optamus. Meaco, v. Calend. April. MDLXV.

EIVSDEM AD SOCIOS.

DE statu rerum Meacasiū, & religionis Christianæ processibus ad Paschatis usque peracta solēnia, superioribus litteris ad vos fusè perscripsi: attexam nunc fratres carissimi reliqua, è quibus facillè iudicare possitis, quàm assiduis vestrum omnium sacrificiis piisque deprecationibus egeamus.

Postquam à Paschali conuentu neophyti in suas domos & vicina castella digressi sunt, nos Meacensibus Euangelium prædicare perreximus: auditores minimè decrant, multi etiā, diabolicis fraudibus & Iaponicæ superstitionis prauitate cōuicta, sic immutabatur afflati diuinitus, vt constantissimè cederent, in vno Christo Domino ac Redemptore nostro omne salutis humanæ periculum esse repositum. Venitabat etiam ad nos, cum aliis principibus ciuitatis, quidam Regis Mini cognatus, vir sanè perspicax: is cum a nobis multa subinde perquireret, litterisq; responsa mandaret cōmentandi causa; tantus illi paulatim veritatis illuxerat splendor, non modò vt ipse in voluntatem Christianæ suscipienda religionis vehemēter incumbere, sed etiam spem nobis adferret, vt Mini regnum vniuersum ipsius opera atque auctoritate sacrosanctum acciperet Euāgelij lumen. Ad hæc, Iobeleu a summo Pontifice datū, ad felicē euentū Tridētini Cōcilij precibus ac ieiuniis impetrandum, in hac vrbe propositum est octauo ante Pentecostæ die. cuius rei nuntio in pagos & castella perlato, magno studio ac pietate sese comparauere neophyti ad tam insigne Christi Domini beneficium: & quamquam per eos dies Gaspar in febrem incidit, & ego non optima sum vsus valetudine, tamen concursu ad nos Christianorum facto, Dominica Pentecoste, imbecillitatem nostram Domino fulciente, per occasionem tam amplæ conueniendæ indulgentiæ, multos & verbo Dei & sacratissimo CHRISTI corpore pauius, quod illi nimirum, vt solent, vberissimo detu crebrisque suspiriis perceperē. is erat Christianæ rei cursus, vt in tantis gentium tenebris, tantaque aduersariorum potentia, secundus: iamque parabat Vileia totam hanc Meacensem obuiam prouinciam, & prout se obtulisset occasio, per ethnicorum pagos & oppida circumferre Euangelium; cum captis interuenit atrocissimum & post hominum memoriam inauditum facinus, quod non modò conatus nostros omnino impediret, sed etiā nos ipsos in extremum vitæ discrimen adduceret. Nam Regulus Imorendū (de quo scripsi ad vos antea) Mioxindonus, deuictis à se gentibus quibusdam potentia atque opibus auctus, ipsum quoque Cubum,

ut in pace otioque securam, & imparatam à rebus omnibus, certe
 nihil eiusmodi metuentem, impetio, quod magna cum aequitate
 regebat, per summum scelus atque perfidiam deturbate, ac tyran-
 nidem occupare constituit: neque apud inflammatum dominan-
 di libidine animum vel Cubi virtus & probitas, vel plurima eaque
 maxima ab eodem in se profecta beneficia valuerit. Igitur assum-
 ptis latrociniis sociis duobus Narensium tyranno Daxindono, &
 alio quodam dynasta; cum delectis armatorum duodecim millibus
 repente Meacum iter intēdit, eo certiore spe rei perficiendæ, quod &
 ipse Cubi nomine vniuersa rei bellicæ præerat, & plurimos habe-
 bat in vrbe Meaco satellites & clientes. copiis ergo prope urbē in-
 sis opportuno loco subsistere, ipse cum fidelium manu specie offi-
 cii Meacum introit, nimirum, ut quibusdam recentibus honoris
 insignibus à Cubo decoratus, ei gratias agat. atque ut quod vole-
 bat quam maximè sine tumultu transigeret, ad alia verborū officia
 illud etiam addit, ut Cubum in suburbana quoddam Bonziorum
 cœnobium blandis precibus ad cenam inuiter, namque circūuen-
 tum adoriri placuerat. Sed cum res parum procederet, quod Cu-
 bus de confidente prope Meacum exercitu factus denique certior,
 & suspicatus id quod erat; nō modò se Mioxindono minimè crede-
 ret, sed etiam fugam pararet, (ex qua deinde impudenti comi-
 tum suorum consilio reuocatus est) Mioxindonus apertè ratus a-
 gendum, copias omnes ad regiam propiùs admouet: ac ne inex-
 piabili in suum Imperatorem ac Regem odio accensus esse vide-
 teretur, dum inops consilii Cubus cum familiaribus trepidat, præ-
 mittit ad Regiam qui palam denuntiet, se Cubi ipsius caput mini-
 mè petere, certis tantum eius cognatis amicisque grauius in sen-
 sum, eorum potentiam ultra ferre non posse: itaque tum demū re-
 conuenturam, seque inde cum pace abiturum, si complures proce-
 res, quos nominatim in schedula descripserat, quamprimum inter-
 fei iubeat. ad hæc tam insignis impudentiæ postulata, ira percitus
 is qui ad ea cognoscēda Cubi iussu prodierat, grandis natu aulicus
 ille ipse qui nos ad Cubum introducere consueuerat, abiecta quā
 legerat schedula, verbisque grauissimis in parricidas inuectus, ad
 extremum addit, rebus iam desperatis quoniam quidē alia ratio-
 ne non possit, certè voluntaria morte sese officio fideique suæ sa-
 tis esse facturum. His dictis regressus in regiam, coram ipso Cubo
 strictū pugionem gentis more sibi condit in viscera, & moribun-
 dus occumbit; eodem ipso leto quattuor alij, cum præ timore oc-
 clusis ianuis non admitterentur, mox in ipso regiae periēre vesti-
 bulo. Senis verò demortui filius, ut patrem conspexit exanimem,

præcepto dolore atque iracundia fertur in coniuratos infestus, pugnantisque perimitur: tum illi pluribus locis palatio flammas incidunt, quod Cubus ubi sensit; certus prælio potius quam incendio mortem oppetere, ex honestissimæ grauissimæque feminæ matris amplexu se proripit, vaditque cum suis armatus in confertâ hostiâ aciem: ibi quàm acerrimè dimicans, ventrem hastili, caput sagitta confixus, duobus præterea vulneribus acceptis in facie, concidit super eum præliantes egregiè centum circiter aulici primæ nobilitatis viri sternuntur: quorum cū animi magnitudo ac fidelitas omnium, tum præsertim adolescentuli cuiusdâ quartumdecimum ætatis agentis enituit: qui cū in certamine hostes pænè obstupescisset audaciæ miraculo, eumque viuum sublato undique clamor conarentur excipere; ille Cubum defunctū intuitus, sibiq; turpissimū ratus Regi suo Dominoque superstitē esse; gladio confestim abiecto sicam arripuit, abscissoque sibi met gutture eandem sicam adegit in viscera. Inter hæc hostes, quæ per incendia patuit aditus, in regiam frequentes irrumpunt; fratrem Cubi Bonzium vnâ cum matre, nequaquam vel huius senectutem vel illius adolescentiam miserati, acerbissimè contrucidant: regia gaza diripitur: cuncta ferro flammaque miscentur: honorariæ puellæ ac pedissequorum ferè ac principum filie, & clarissimis ortæ familiis, omnia miserabiliter eiulatu gemitibusque complentes, inter oblectos armatis exitus conantur sibi fuga consulere; quarum aliqua vestimentis etiam in illa ipsa immanitate petulanter atque prociaciter à militibus exuuntur: aliæ verò ad viginti, dum ancipiti metu distractæ, hinc micantes horrent gladios, inde sauenti perterritur incendio; in conclaue quoddâ abditæ, quo nondum flammæ peruaferant, igne deinde grassante opinione celerius, ibidem oppressæ, atque ad vnâ omnes obsumptæ sunt, porro Cubi ipsius filia duæ ad pedes hostium prostratæ suppliciter, Christiani cuiusdam beneficio, in ædes propinquas amicorum, incolumes euasere. mater ipsarum reginâ, inter ancillarum greges tum quidem elapsa feliciter in quoddam sese cœnobium recepit, passibus mille circiter & quingentis ab vrbe disunctum; sed paulo post à conquistatoribus deprehensa, ubi sese Daiondoni & Mioxindoni iussu mortis destinatum esse cognouit; chartam atque atramentum poposcit, scripsitque sua manu multis verbis ad filiam vtramque litteras, quarum erat clausula, viro suo per summam iniuriam à rebellibus interempto, se quoque nullo suo merito ad necem rapit: verumtamen æquissimo animo sese mortem obire, nec dubitare quin hoc totum pro sua infinita clementia de se statuisset Amida, qua

quo citius ad paradisi gaudia peruenire, ibique Cubo suo in perpetuum perfrui sibi liceret. Deinde obsignata epistola, cum Bonziis apud quos delituerat gratias egisset, ad aram Amidæ perrexit: ibi manibus sublatis in cœlum, obtinendo indulgentiæ causa Amidam bis inuocat nominatim, & simul cœnobiarcha ad absolutionis indicium manus capiti supplicantis imponit. inde regressa in cubiculum, elatis manibus Amidam rursus appellans, à militibus iugulata est. Iam verò qui Cubo in extremo certamine affuerant, eorum ædes direptæ, suburbana ædificia solo æquata, corpora simul cum ipso palatio concremata sunt. Cubi tantum cadauer, hostium permisso, à Bonziis ad rogam ac sepulturam elatum est in cœnobium, quod ille ad eam ipsam rem ingenti sumptu construxerat. primarius autem quidam è Cubi familiaribus peregre proficiscens, cum rem gestam in itinere cognouisset, Meacum rediit illico: atque ubi regiam deletam & omnia versa vidit in cineres; sepulturæ locum rectè petiit, ibique dissecto sibimet ventre super Cubi tumulum corruit. Sorores Cubi duæ sunt Bonziæ; quas quamuis inclusas cœnobio, nihilo minus aiunt peri conuitiis atque ludibriis hostium: atque ob id ipsum à sodalibus perpetuò custodiri vigiliis distributis, ne sibimet necem ex desperatione consciscant. Nos interea ciuitate ad acerbum adeò spectaculum ingenti pauore perculsa, cum domum nostram neophyti confugissent, ad preces ac Litanias conuersi videlicet, mortem expectabamus in singula penè momenta; nec sanè, quod Bonziorum in nos odium est, quæque eorundem apud Mioxindonum atque Daiondonum gratia & auctoritas, multum ab extremo periculo absumimus; sed cum ad nos clam venisset pro amicitia scriba Mioxindoni, pectus feriens, & impietatem Domini sui grauissimè detestans increpansque, multis deinceps nuntiis atque interpretibus vltro citroque missis, magno vix tandem labore impetratum est, sacra iam veste cæteroque instrumèto in pacata loca præmissis, vt exsulatum nobis abire liceret. Itaque Gaspar Imorim ad Christianos profectus est, ego parua sum relegatus in insulam nomine Cangam. Atque vt intelligatis, nisi hac tam atrox repente procella exstitisset, quæ latos Domini vinea fructus ostenderet, quò die discessimus, (is fuit sanctæ Mariæ Magdalensæ sacer) eo ipso die, quamquam in magna trepidatione ac tumultu, Bonzius vnus, laici duo è Mioxindoni familia Baptismi Sacramento renati sunt. Quod superest, patres fratresque carissimi, vobis orandus est etiam atque etiam Deus, vt afflictas res pro sua bonitate sapientiaque restituat: ne stultis ratiocinatoribus, & occulta iudicia Domini parum æqua lance pensantibus, plus

diabo-

diabolus ad euersionem Ecclesiæ Meacensis, quam Christus ad eiusdem tutelam defensionemque valuisse videatur. Ex Iaponis insula Canga, mense Augusto, MDLXV.

ORGANTINI BRIXIENSIS AD
SOCIOS ROMAN.

NON eram nescius (fratres mihi carissimi) quã grata vestris auribus accidere soleant ea, quæ de nostrorum hominum laboribus atque periculis ex India perferuntur ad vos. Quocirca prætermittere nolui, quin ex iis quæ hoc anno præcipuè contigerunt, nonnulla perscriberem, præsertim verò felicem Francisci Lupii obitum, qui vnâ cum fratribus nostris duobus ante vnum mensem, pro constanti Catholicæ fidei confessione, à Mahomeranis interfectus est: vt simul intelligatis & quantopere diuino subsidio vestrisque deprecationibus egeamus, & quæ maxime requirantur in eo, qui Indicam hanc expeditionem atque prouinciam experat.

Illud igitur primū: patres duos, Ramirum & Alcarã, è vita migrasse (quos ignota quapiam in regione viuere putabamus) hoc anno deniq; pro certo cognouimus. Hi ante biennium Iaponis regnã petitori, onerariam quandam in vrbe Cocino conscenderant, sanè inuiti, vel quòd nauicularius vir potens, nimia lucri cupiditate, mercatores in suam vnus nauem merces imponere per vim & iniuriam cogeret: vel quòd ob id ipsum nauis injusto pondere prægrauata pressa que interitum haud obscure denuntiauerat. Verum, vt æquè clemens ac iustus est Dominus, sacerdotes hosce duos permisit in eodẽ versari discrimine, quorũ officium ac pia sedulitas tot mortalibus per cõfessionem sacram expiandis confirmandisque in extremo spiritu non deesset. Secunda navigatione Malacam vsque delati, atq; inde prora in Sinas directã, cū iam in Sionis peruenissent sinũ, atrox repente procella cooritur, eo vento excitata quem Typhonẽ appellant: Is, ex Occidentali ferme plaga violentus erupens, & rapida vertigine circa horizontem rotatus, assiduis incrementis horarum circiter viginti spatium circulum conficit: impetu horribili sauisque turbinibus vasta illa æquora vehemētissimè commouens agitansque: decumanis vndique fluctibus insurgentibus, qui inter sese velut arietantes atque collisi, omnẽ salutis spem nauigantibus adimunt. Ad hanc igitur tempestatẽ adeo periculosa, tũ ingens etiam oneris iniqui pondus accederet, solutis carinæ cõpagibus,

pagibus, totam nauem æstus absorpsit, sic, vt nullæ planè reliquæ superfuerint. Erat in eodè cursu iuncus, (oneraria Sinësis est gen^o) qui singulari Dei beneficio portum tenuit, ex eo deinde cognitum est, nauem, cum imminenti exitu signum a neo tormento frustra dedisset Sinis, proprio metu laborantibus atque sollicitis, paulo post haustram fluctibus apparere desisse.

Perculit casus is vehementer Indic colonos: nam & aureorum quadringentorum millium & permultorum hominum damnum est factum, complures etiam viduæ atque inopes relictae mulieres. Neque verò, humana ratione rem æstimantibus, eius incommodi pars minima peruenisse videtur ad nos: duobus è Societate nostra viris amissis, quorum opera magno rei Christianæ vsui in hisce regionibus esse procul dubio potuit. quamquam speramus illos eò migrasse, vbi vel majori esse nobis auxilio suis apud Deum suffragationibus possint: neque enim parui ducendum est, in eiusmodi causa pro Christo laborantes, è vita excessisse.

Periculo simili perfuncti sunt etiam Andreas Fernandus & Ioannes Capralis: alter Sinas, alter è Sinis Iaponem petens: quorum vterque asseuerat pro miraculo haberi, si quis Typonis violentiam effugiat, præsertim verò, si totam noctem saluare perseuerauerit: itaque in tali re nauas, desperata salute corporis, ad vota potius quam ad armameta, ad expianda peccata, quam ad humana remedia solere conuerti: quippe non modò vela vis venti dilacerat, distringitque malos, & quicquid exstat ex aqua dissoluit, sed etiam ipsa nauigia (præsertim si minus onusta sint) arrepta, & in terras vsque longo tractu cõtorta affigere dicitur. Occupat autè ventus hic marium quicquid est Malacam inter & Iaponè, frequens à mense Maio vsque ad Septembrè, quo maximè anni tẽpore hæc maria nauigantur. Vos itaque, fratres carissimi, qui Sinensem hanc & Ioponicam expeditionem Christianæ fidei propugnandæ gratia optatis, comparate vos ad mortè in itinere obeudam, sicuti obière duo illi priores: & contra, putate vos iter incolumes posse conficere, quemadmodum posteriores hi duo, quos diximus, confecerunt, qui in hisce versatur orbis terræ partibus, hæc nihil minus quàm de tuèdo corpore laboradū est: ea quotidie vitæ pericula occurrunt. Et sanè ita constitutū & affectū animo quèque esse oportet, mortem vt omnino contemnat: nimius quippe metus & cura corporis, spiritale & nostrū & aliorū profectum haud meodiocriter impedit: quod in se quisq; re ipsa reperiri & cognoscere facile poterit.

Anno proximo Franciscus Viera Goam è Molucis veniens, cum paululum processisset, nauis in fyrtes & scopulos incidit, factoque naufragio,

naufragio, mari sese commisit imperitus homo natandi: & bis ad ima demersus, ab vrinatoribus denique semiuiuus ad littus extrahitur: quo cum cæteri quoque comites ferè omnes, aliqua etiam parte commeatus tormentorumque recepta, se contulissent, nouit eos periculum confestim excepit. cum enim incolæ Mahometani à Lusitanis hostiliter diffident, magna eorum manus ad eos trucidandos accurrit: sed nostri in locum natura munitum sese receperant, cuius opportunitate, itemque tormentorum usu, ab hostium incurfibus tam diu se defenderunt, quoad nauis alia Molucensis ereptos eo periculo Malacam abduxit. Multa Franciscus capitis pericula narrat, quæ nostræ Societatis homines in Molucis insulis ferè quotidie subeunt: mira etiam de neophytis prædicat, qui copriæcipuè anno Christianæ fidei causa crudeliter oppugnati, magna etiam ex parte variis cruciatibus interfecti sunt: cum quidem mulieres ipsæ filiolos partim sinu complexæ, partim manu trahentes, opulentis instructisque domibus consultò relictis, per sylvas errarent, ne susceptam recens Christianam religionem eurare aut deserere cogentur: aliæ verò vnà cum liberis, in IESV Christi confessione fideliter persistentes, gladijs impiorum occumberent: multi præterea adolescentuli, eiusdem fidei retinendæ causa, urgentia maris spatia trajicerent, ex insula tranantes in insulam. Atque etiam illud, idem Franciscus addebat: quo tempore Mahometanorum metu, post naufragium sese munito illo, quem diximus, continebant loco, eodem contendisse pueros, non plus decimum aut duodecimum agètes annum, qui noctu natantes, veriti ne per imprudentiam iaculis peterentur, clamarent: Ne librate, ne librate, Christiani sumus: quorum constantia nostri ad lacrymas vsque permoti, & cæterorum quibus opem ferre non poterant calamitatem miserati, eos in comitatû suum gratulantes acciperent. Quin petitis, fratres, vt vitam vobis in hisce regionibus ponere liceat, quoniam quidem ipsæ mulierculæ puerique ad mortem pro CHRISTO obeundum exemplo suo nos prouocant?

Qui è nostris in ora Comorinensi rem Christianam procurant, iis grauißima impendent pericula tum à Mahometanis, tum à Narsinganis, quos Badagas vocant, regionum ferme vectigalium exactoribus. Est etiam in primis opportunum & contumax genus hominum militarium, qui Naires vulgò dicuntur. Ex iis quidam iuridicundo præpositus, cum in templo nostro forum ageret, Andreas Fernandus, (qui Romano in isto collegio quondam versatus est) indignitatem rei non ferens, Mahometanum inde amonere omnino constituit: ad eumque conuersus: An tu facillè patiaris (inquit)

(inquit) eiusmodi munera in vestris phanis exercere Christianos? respondit ille: nequaquam. Rursus Andreas: ita ne verò: delubra vestra dæmoni dedicata nulli functioni, quæ vobis minùs decorà videatur, patère permittitis: nos nostra templa vero Deo ac Domino consecrata per summum scelus profanari ac pollui negligemus: tum acriori etiam spiritu: Apage, inquit, apage te. Atque hac increpatione permotus barbarus in præsentia excessit ille quidem, sed paulo post, vt erat animo elato ac superbo, doloris impatiens, armatorum plus centum coacta manu rediit, vt Andream occideret: quasi verò non vnus in id facinus foret satis. Andreas autem, cognita re, neophytum comitem suum, ne quid primo illo impetu caperet detrimenti, magna festinatione in tēplo conclusit: ipse pro foribus, innixus arundine constitit, mortem expectans. & Mahometani quidem arcibus & sclopis instructi cùm adessent, hortati se inuicem ad manus Andree inferendas, ibidemque satis diu morati, (ex quo diuinam prouidentiam in Andree tuendo facillè intelligas) denique re infecta, nullo planè resistente, discedunt, hominè protus intactum atque illæsum relinquunt: ille verò eiusmodi euentu erectus, & in ea sententia confirmatus est, placere Deo, vt improba illa ethnicorum iuris dicundi consuetudo è sacris ædibus tolleretur. itaque rem magno conatu aggressus, quod voluit ea tota regione perfecit. Idem cùm neophytum, qui à baptismo sese Mahometanis ritibus contaminare non dubitauerit, in custodiã tradi iussisset: pagani ii, apud quos neophytus piaculum illud admiserat, publicis nuntiis ab Andree petunt vt hominem eximat è custodia, liberumque dimittat. æquum esse negat Andreas. Illi iterum ac tertio repetunt, mortem insuper minitantes, cùm nihilo magis flecteretur, facta manu in hominem ire constituunt. certior fit ea de re Andreas à quibusdam Christianis monentibus vt nescio quò se recipiat: verùm ipse recusat, vtrumque locū inquiens hostibus æquè esse obnoxium. Tū è Christianis quidã: Vis ne, ait, pro tua defensione populus ad arma concurrat? Nequaquam, respondit. nauigiũ vos mihi dumtaxat in fugã, si opus erit, instruite. Hæc verba dum fiunt, ecce tibi repente magna hostium multitudo superuenit; qui cùm Andream aliquamdiu circumstetissent, (mirum dictu) ne asperioribus quidem verbis eo compellato, nedum occiso digressi sunt.

Pagus est alius Mahometanorũ, qui, cùm acre incensumque Andree studiũ Christianæ fidei propagandæ ferre nõ possent, communi consilio, cùm primùm illac ei transire contingeret, ipsum è medio tollere decreuerant. verùm simulatque eò peruenit, tanto eos terrore Dominus percussit, vt quasi cum ingenti exercitu

in oppidum irrupisset Andreas, ita sese abderent omnes, nec appa-
rere quisquam auderet in publico.

Hæc, ut dixi, atque alia huiusmodi pericula in eo tractu sunt pe-
nè assidua: ut nostri imminentibus hostibus loca sæpe mutare, sæpe
etiam linternas conscendere, atque in mari pernoctare cogantur. Ma-
hometana est natio Malabarica. ii ferme piraticam exercent,
Christianis maximè infesti, quòd multi iam è Societate nostra
senferunt. Petrus Vaës vnà cum Socio missus Damatum, præ-
iam absoluta nauigatione, quinque Malabarium biremes obuias
cùm vidisset, quàm celerrimè ad littus appulso nauigio, cum re-
liqua nauali turba vectoribusque descendit, nec tamen ita mac-
rare licitum est, quin Malabares extremum agmen assequuti, viros
aliquos feminasque perimerent. Nostri duo non tam pernicio-
te corporis aut robore, (triduana præsertim inedia & valetudine
propè confecti) quàm singulari quodam Dei beneficio præsentis-
que ope, ex hostium elapsi manibus, imminente iam nocte se
ignotis inuisque itineribus ac saltibus commisère. Augebant me-
tum hinc indagantes piratæ, inde incolæ Christianis infensi; cum-
que totam ferè noctem errassent, denique labore ac defatigatos
victus Alfonso in itinere substitit, sociumque compellans: *Mihi*
quidem, inquit, harum gètium feritatem (quoniam sic placet Deo
diutius euitare non licet. Tu tibi, frater, ipse consulito. Interea
dies aperit, armatorum aduentantium manipulum adspiciunt: *hæc*
dubiam rati sibi cædem imminere; ad preces, ut in re tali
confugiunt, ambo sese victimas offerunt Deo. Sed res contra quam
putauerant, cecidit; nam Brachmanes quidam eius regionis in pri-
mis opulentus, descensione piratarum audita, ad nostros conque-
rendos periculòque eximendos eam armatorum manum vitro di-
miserat. ii sublatum in humeros Alfonso, ponè sequente socio,
ad Brachmanem perduxerunt, qui eos liberalissimè exceptos, co-
bo somnòque resectos, datis etiam præsidii causa comitibus, li-
beros Damatum abire permisit. Eximiam huiusce Brachmanis
tanta præsertim barbaria) humanitatem ac beneficentiam Domini
nuius pro sua benignitate compenset. Idem Alfonso Damano Ge-
reuertens, in piratas denuo incidit, verùm euentu meliore, quippe
à Christianis prælio commisso, biremi vna, celocibus duabus præ-
dones exuri sunt.

Petrus quoque Martinius hoc anno Bazainum ex obedientia
nauigans, in hosce Malabares incidit: à quibus proculdubio captus
esset, nisi egregiè instructum, quo vehebatur, actuarium medius
hostes felici conatu atque impetu perrupisset: quæ tamen res haud
omnino

omnino cessit impudē: etenim nauarchus noster in ipso transitu grauitē à prædonibus ictus est.

P. verò Dionysius hoc item anno tendens Cocinum, cum ex itinere Mangalorem attigisset, vbi cum castris positus Lusitani urbem obsidebant Reginae cuiusdam Christianae nominis inimicae, (quā urbem deinde captam euerterunt) rogatus ut descenderet ad militis confessionem audiendam periculoso vulnere laborantis, cum iam esset in littore, barbari nec opinantes Lusitanos magna vi repente adorti, nonnullos etiam, qui erāt cum Dionysio, occidūt: ipse, ut se ad actuarium reciperet, non minori periculo in mare se projicit, natandi peritia nulla, morrique praesenti quorundā ope subtractus est.

In eodem exercitu versabatur cum Socio vno Ioannes Franciscus Stephanonius. is praeter quā quod militum confessionibus audiendis, cum res exigeret, operam dabat, saepe etiam hostium telis caput obiciebat suū. quippe qui, quotiescunque certandum esset, in primis ordinibus imaginem praeferebat Crucifixi, militibus cohortandis instaret. circa quem pugnantes cum caderent plures, incolumem semper eum diuina prouidentia praestitit.

Nauae Christianorum duae, cum ab Armuzia soluisent, in Malabares inciderunt, quarū altera capta est, altera Dei beneficio effugit, quam Petrus Touarius cum Socio item vno conscenderat.

Iam verò tres alii è nostris, in iis Melchior Nonnius, Goa Cocinum versus profecti, circa mediam nauigationem Malabaribus hisce piratis occurrunt, qui celocibus aliquot, & hippagine equis onusta, quam de Christianis antea ceperant, onerariam nostram aggredi non dubitarunt, in primis totius Indiae grandem ac validam. Sed non paruo ipsis ea stetit audacia: victi quippe fusiq; sunt, multis ipsorum in proelio caesis: hippagine etiam à nostris recepta. Nimis longum faciam, si cunctas eorum insidias persequar, quas nemo nostrorum hoc anno expertus non est, cui quidem haec maria nauigare contigerit.

Salsetanae insulae in proximo sunt, in quibus ethnicorum ducenta, Christianorum duo circiter millia numerantur, in Ecclesias quinque descripta, quibus in singulis bini è Societate rem Christianam administrant. Has porro insulas euripus bene longus à continenti disiungit, in euripi littore statio quaedam est, vbi à praetereuntibus etiam viatoribus Salsetani barbari vestigal per summam injuriam exigunt. eò cum peruenisset vnus ex decem iis, quos in ea diocesi versari diximus, paucis neophytis custodiae causa comitantibus, ut è Sociis quendam inuiseret, Mahometanorum

actua-

actuariolis permultis breui temporis spatio circumuentus est. Ad primò quidem sat molli brachio de nostris conqueri incipiunt, quòd in transitu ad portorium soluendum appellere negligant: deinde, cum sacerdos mercatorem se negaret esse, nec huiusmodi oneribus obnoxium; irati nauigiola sensim applicant, neophytorum arma nonnulla surripiunt, sacerdotem ipsum injectis manibus vi conantur abducere: quod ubi minus è sententia celsit, vniuersam denique feritatem ac malitiam expromunt: contis, jaculis, lapidibus hominem petunt, ingenti arrepta parma se protegentem, neophytis etiam egregiè propugnantibus: quorum vnus, cum iam eius loci præfectus grauem ictum in caput sacerdotis libraret, aliam nullam cernens defendendi rationem, ex arcu, quem habebat adductum, emissa repente sagitta Mahometanum traiecit: is continuo moribundus in mare delabitur, tum ceteri se recipiunt, sacerdote ex altera parte semiuiuo relicto, parma (cuius munimèto seruatus est) locis compluribus perforata. Eo casu cogniti vicini Brachmanes in subsidium frequentes accurrunt, & quadam quasi lectica è lignis ac linteis raptim exstructa, exceptum hospicio sacerdotem, admirabili quadam humanitate, quibus possunt medicamentis curant, deinde vehiculo satis commodo impositum, ad ipsius ædem, vt inde Goam transueheretur, deportant: Goam demum delatus ex vulneribus æger, dies amplius quadraginta decubuit. Atque iam antea ille ipse præfectus alios tres è nostris ibidem interceptos, domumque suam abreptos, multis probris contumeliisque vexauerat.

Nondum vigesimus agitur dies, cum ibidem Balthasar Gagus est captus: ac Pondam perductus, à Mahometanis Præfecto regio fistitur. Expostulanti quòd vectigal sibi non solueret, & quadam alia querenti, Balthasar satisfecit egregiè. Tum ad Christianos quosdam iussus diuertere, incolumis ad nostros postero die remissus est: nimirum propterea quòd Prætor Indiæ cognita, statim omnes huius insulæ exitus custodiis occuparat, edicto proposito ne cui prorsus Mahometano excedere liceret: multo etiam vehementiùs acturus atque seueriùs, ni Gagus tam properè dimissus fuisset.

In eadem Salsetana regione Gagus in latrones cum incidisset, summo Dei beneficio manus eorum effugit; quòd sclopus, iam in ipsum intentus, flammam è fomite non arripuit. Hoc verò tempore ea loca Mahometanis aliisque grassatoribus admodum infesta nuntiabantur, magno utique nostrorum periculo: quos tamen (vt speramus) Dominus pro sua clementia proteget. Prætor etiam,

etiam, quò die hæc scripsi, militum cohortem ad eos fines tuendos miserat.

Iam verò de Francisco Lupio nostro quid dicam fratres? de cuius obitu è Melchioris Nonnii epistola, regionibus illis pro Societate præpositi, sic accepimus. Idoneam nactus nauem, & cum cæteris rebus, tum verò epibatis nautisque plus centum instructâ, vnâ cum fratribus, eiusdem Melchioris iussu conscenderit. iter vnius diei prouecti, postridie in Malabarium celoces quindecim incidunt. pugna committitur, quam nostra nauis, vt erat egregiè ornata, ad vesperam vsque fortiter sustinet. ad extremum, intentis in prælium Christianis, tormentario pulueri casu quodam ignis admotus adeò vehemens excitauit incendium, vt primo impetu, superiore nauis parte diffracta, homines aliquot in mare proiecerit. quo viso hostes nauigia propius admovent, partim vt natantes excipiant: partim etiam vt aliquid, si possint, ex onerum reliquiis rapiant. sæuiebat ignis interea, multisque iam partibus comprehensis, oneraria instar fornacis ardebat. Vectores ac nauet, prout ad quemque ignis accesserat, ita se quisque è nauis præcipites dare, cum vita seruitutem pacisci; nostri quattuor, etiamnum in angulo, quo nondum flamma peruaserat, continere sese, & preces ad Dominum fundere, incerti quod potissimum optarent exitii genus: quippe, si eodem loco persisterent, iam iam desflagandum: in mari se crederent, vel aquarum vi moriendum sibi esse cernebant, vel hostium certè iaculis, ni vellent in ipsorum potestatem venire, quos à Societate nostra præsertim capitali odio dissidere non ignorabant. cum diutius deliberassent, rem totam denique Dei bonitati committere, ac ceteros imitari constituunt. dum igitur in alto iactantur, Franciscum è tonsura capitis pro sacerdote cognitum illico Mahometani in celoces accipiunt, certi hominem aut vita priuare, aut à CHRISTO disiungere. quarunt ex eo proinde, vel hinc, CHRISTO deserto, Mahometem sectari: ego verò nequaquam, ait egregius CHRISTI miles. instare illi acrius, eademque, ni pareat, strictis intentare mucronibus. at ipse fortioribus etiam oculis eadem illa respondit. qua viri constantia ad rabiem concitati ac furentes barbari crudeliter hominem contrucidant. ille, præclaro nobis veræ virtutis documento relicto, demonis victor migravit ad Dominum. Huiusmodi triumphus ad sacrosanctæ fidei amplificationem vtinam Dei benignitate quàm plurimis nobis obtingant.

De reliquis, duo vel eundem exitum sortiti, vel inter natandum lanceis confossi putantur. id autem ex eo conicitur, quòd omnium

m

captiuo-

captiuorum indicem seu catalogum accepimus; in quibus unus dumtaxat numeratur è nostris: quocirca duos, vt dixi, mortuos arbitramur. Melchior ab eodem loco abest propius; is totum euentum clariùs fortasse cognouerit, Romamque perscripserit.

Restat quartus, Antonius Dionysius nomine. hunc ad terram enatantem prædones cur diutius persequerentur, non fuit: alii quippe iam in littore ad prædam parati constiterant: à quibus Antonius, quæ gentis est impudentia & immanitas, omnibus etiã interioribus vestimentis exutus, in oppidum quoddam abreptus est. Hunc Mahometani incolæ, adhuc ignari quisnam sit, in vincula catenasque coniectum ita benignè tractare dicuntur, vt modus humi cubet stragulo culcitrave nulla, non plus scutellam oryzae quotidie in cibum accipiat. sed cum Goæ propediem adesse sperabamus, quandoquidem in redemptionem est iam curata pecunia.

Nunc, quoniã tũ ex hisce difficultatibus & incõmodis, tũ ex aliis, quæ ad vos è Iapone fortasse perscripta sunt, satis vt arbitror intelligitis, in hæc Indiæ regiones venire, aliud esse nihil, nisi doloris mortiq;, Christi Domini causa, vltro offerre sese, modũ epistolæ faciã, & alia pericula silẽtio præmittã, quæ maiore etiã animi virtutem roburque desiderant. Illud vos tantũ rogo, & per commune omnibus nobis beneficium huiusmodi nostra vocationis obtestor: vt pia quadam abdicatione rerum omnium (non omissis interim aut neglectis iis, quæ vestræ fidei curæque commissa sunt) expetatis ardentè, Deumque assidue deprecemini, vt liceat vobis, ad animas vestras & corpora eadem immolanda, in hæc loca contendere, vtrique ad idiplum in primis accommodata. Quod vt impetrent pauci, non perurum tamen omnes ea petitione profecerint: etenim si Dei charum atque præsentiam frequentare, caput vitamque vestram pro salute animarum ei deuouere non desieritis: profectò vestra illa studia non modò pro sua bonitate approbabit, sed etiam pro merito cuiusque remunerabitur. Præterea, fieri non potest ad mortem vt se quispiam comparet, quin idẽ ab hac vita misera sese diuisac separet. Dicã planiùs: quisquis pro Christi Domini gloria mortem verè & ex animo exoptat, idem nullo negotio prauas animi cupiditates coërcet, quæ res ad Deum & sanctè colendũ & facilius valet plurimũ. Itaque sic habetote fratres mihi carissimi: eos imperus animi eaque desideria, quæ fundamentis huiusmodi connituntur, assidua precandi exercitatione coniuncta, nequaquam esse huic Indiæ legationi atque oneri paria: quippe, quo minis funde-

fundata sunt, eo facilius variis & quotidianis incommodis labefacta subsidunt paulatim & concidunt. contra, si matura stabilique virtute subnixæ fulciantur, ingruentibus laboribus atque periculis non modò non quatiuntur aut corruunt, sed etiam magis magisque confirmantur & corroborantur in dies. Quocirca obseruet etiam atq; etiam vnusquisq; se, videatque quemadmodum ambulet: omnibus autem nobis, ad sanctam ipsius volutatem ac placita ritè exsequenda, spiritum Deus ipse virèlque suppeditet. Amen. Goa, V. Cal. Ianuarii, MDLXVIII.

FRANCISCI GASPARIS, AD IOANNEM

BAPTISTAM MONTANVM.

UPERIORIS annites gestas in vinea Domini scripsi ad te antea fusiùs. nunc quæ sint deinceps acta narabo. In ditione Barptolemæi dynastæ versatus adhuc est Ficeredius, vbi Christiani subinde facti complures, in iis nobiles aliquot. Cetera ex ipsiusmet Ficeredii litteris cognoscentur. Porro in hac vrbe Cochino, vbi ferme agit Balthasar Lupius, multæ confessiones per interpretem sanè magno cum animarum fructu ab eodè exceptæ. Complures etiam, insignitante id tempus pertinacia, flexère tadem animos, & præter omnium spem sese ad Christum adjunxère. Præterea, cum graue instaret huic neophytorum gregi periculum, partim ab ipsomet regulo, qui à Christiana religione vehementer abhorret; partim etiam a quorundam leuitate, qui nondum erant in fide fundati; diuinitus factum est nec opinantibus nobis, vt multi primùm ad verbum Dei audiendum, deinde etiam ad Baptismi Sacramentum accederent: & hoc ipso tempore numerus augebatur in dies. Quo de genere toto quoniam ad vos puto Balthasarem ipsum plura scripturum, hæc strictim attigisse contentus, veniam ad res Amagusanas, qua in vrbe ego, & Ludouicus frater, & Laurentius Japonius hyemauius hoc anno, ipsius Amagusani Toni rogatu: qui cum Euangelii audiendæ causa crebris me litteris inuitasset; nec mihi, nec iis quos eade re consului, vllò pacto amittenda visa est adeò præclara Christianæ propagandæ religionis occasio. Fundum igitur venimus primùm. quo nomine oppidum, in primis munitum ac frequens, quidam ex Toni popularibus obtinet. Hic, vbi è naui descendimus, obuiam nobis è nobilitate prodière permulti nō sine lectica, qua trium circiter millium interuallo ad oppidū vsque deueherer.

neque tamen ea sum vsus, quamquam id illis admodum ægre ferentibus. Bonziorum deinde cœnobio excepti sumus, vnde ipsi cū suis idolis Toni iussu paulo antè migrauerant. Huc ille nobis cū xenia protinus misisset, paulo pòst ipsemet nos gratulabundus inuisit. Affuere mox magistratus etiam, publicè gratias agentes nobis, quòd ad legem Dei prædicandam venissemus ad se. Paucis dehinc diebus in adeundis officii causa principibus, & ciuium beneuolentia concilianda consumptis; conciones in eodem cœnobio haberi cæptæ: ad quas præter cæteram turbam Tonus quoque cum arcis præfecto & aliis proceribus ventitabat, eo quidem animi sensu, vt ex iis aliquot ipso statim initio baptismum expectet. Sed enim diabolus in humani generis perniciem intentus, cū futuræ messis copiam cerneret, conatui nostro sese vehementer obiecit. Dynasta Xichienfis est Amagusano finitimus, cuius in ditione nonnullas habemus Ecclesias, Michaële Vasa præfecto is ad Lusitanorum allicienda nauigia, tantisper dum eos falleret, suscepta Christiana religione, deinde per summum scelus perdiditque deserta; dæmonis instinctu (quem sibi apparentem & spectabili forma & adorare coràm & alloqui dicitur) necnon Bonziorum suasu, quos plerunque graues aduersarios experimus, cognita propensione Amagusani populi ad fidem Euangelicam, tam multiplices adhibuit machinas ad Tonum cæterosque mente auertendos; vt res tota frigere continuò cæperit. Quòd ego magno meo dolore cū vidissem, ne in iis locis operam Christianius perderem, parum abfuit quin re infecta redirem: sed ne vultum omnino exstaret operæ pretium, placuit experiri cœquid in oppido vicino profici posset, cū aliis nominibus celebri, tum quòd illic Tonus maiorem ferè partem temporis habitat: sed ibi quoque desertoris eiusdem, & aliorum Diaboli satellitum scelus aditus nobis omnes ad animarum salutem obstructos ostendimus. itaque trium circiter mensium ibidem spatio per ingens labores summamque hyemis asperitatem exacto, cū nulla iam superesset rei bene gerendæ spes; ecce tibi repente immutata diuinitus voluntate Amagusanus Tonus baptismum efflagitavit, & cum multis, quos imitati deinceps ex aliis quoque vicis, & oppidis pluri sese ad Christianam Ecclesiam aggregarunt, in iis enim (quod mirère) Bonzius concionator insignis, idemque princeps Icoxuanæ familiæ, quæ in his locis hominum secta Luteriana videlicet in Europa respondet; siquidè ad beatitudinè requiri aliquid nihil affirmant, præter vnus nomen Amidæ: eiusque præstantissimis & salutaribus humano generi meritis injuriã fieri, si quis opo-

ra virtutis & suā cuiusq; industriam esse præterea necessariā ducat. Conuersus ad Christū est etiā Toni filius adoptiuus, eximia spe summæ virtutis adolefcens: huic ante baptismum magna fuere cum Bonziis, & Camisama Toni vxore certamina, sed omnes difficultates Deo adiuuante perripit amor cognitæ veritatis, & mira quædam animi inuicti constantia. idēque duodecimo quā renatus est die, cum audisset nos profectiōē parare; voluit omnino vel minima quæque delicta sacramento cōfessionis eluere; ac mihi neganti opus esse, quod è recēti baptismo emerisset ab omni labe purus ac splēdidus; institit nihilominus ille, eū diceret ignorare se quidnā sibi euenturū esset absente me. Celsi igitur deniq; incensis officio precibus, & aures neophyto præbui, tā sciēter, tā dispositè singula recensenti, vt non sine stupore ego quidē oblatā eius animo lucem & impertita diuinitus charitūmata recognoscerem. Atque hæc antequam ego discessi. postea verò (quem admodum ad me delatū est) Camisama accersitum adolescentem interrogat, num Christiana sacra susceperit, quāquam inuita ac repugnante se. Ille verò quod erat fateretur ingenuè. Tum indignata mulier; & sua in eum beneficia, & illius ingratum in se animum exprobrans; iubet illum vultu seuerō confestim è sua domo facessere, neque suum in conspectum venire post hac, qua denuntiatione adolefcēs nō modo non exterritus est, sed etiam disertè respondit: ingenti sese gaudio exsilii ignominiam & incommoda pro Christi nomine subiturum, sed cum ad tēplum a neophytis nuper exstructum venisset, rei que totius manserit oppido rumor, adfuit Tonus ipse cōtinuò, & Bonzio quodam nobili secum adhibito, qui adolescentem à teneris educarat; multis precibus mitigata Camisama, in eius gratiā innoxium filium incolumi Christiana fide restituit. Cum his ergo manipulis Dei beneficio Bungum versus inde profectus; Fundum ex itinere attingi denuo: prolatisque Toni litteris, quibus ad audiendum verbum Dei cunctos adhortabatur, ea fuit rerum conuersio, is ardor animorum, vt qui paulo antè nefario conatu prædicationem Euangelii vel maximè distinuerant, in iis etiam quidam è numero Bonziorum, immutari subito se ad nos adiuuandos enixè cōferrēt. Itaque diebus octo decē mve, quibus ibi substitimus, præter aliam turbam, plus viginti è principibus ad Christum adiuncti sunt. Ex edificandi præterea templi cura mandata certis hominibus, tantus denique omnium exstitit motus, vt cum primū huc redirem, sese Christianos fore vniuersi promitterent. ipse verò dynasta Fundanus cur nomen Christo dare supersederet, id causæ afferebat, quod è patriis legibus necesse foret sibi, dum gens tota

prophanos ritus abjiciat, publicis eorum ludis atque celebritatibus interesse. itaque baptismo in proximum annum dilato, precædi formulas interim è catechismo ediscebat. Qui in Amagulanis finibus baptizati sunt, eorum numerus in vniuersum est duum circiter millium. In Bungenſi autem ditione conuerſi aliquot: quidam etiam languentes erecti. Iam verò in ipſa quoque Xichi regione, quamuis deſertore illo dynaſta furenter minaciter, cum aliqua facta eſt ad Chriſti gregem acceſſio, tum inſuper edita nonnulla ſunt veræ fidei ac pietatis illuſtria documenta. Cum enim è neophytis quidam propoſita capitis pœna perterritus, quæ humana fragilitas eſt, à Chriſti nomine defeciſſet; id vxor eius ita indignè tulit, vt vna cum filio ſeſe à viri conuictu & conſortio protinus remoueret, fortiter increpans: Auertat a me Dominus, vt cum co vitam, qui mortis metu Chriſtum ejurauerit: quo facto miſer ille compunctus intimis ſenſibus, & culpam agnoſcens, noctu clam ad Michaëlem Vaſæum acceſſit: & effuſè flens, ducensque ex alto corde ſuſpiria, locum pœnitentiæ ſuppliciter petiit, paratus tanti peccati quodlibet ſubire ſupplicium: quin etiam certum ſibi eſſe affirmans, relictæ patriæ fortunisque omnibus, in Chriſtianorum loca migrare, vt religionem ſuſceptam liberiùs colere ſibi liceret. nec ſeſellit fidè. nocte intèpeſta ipſe cum fratre ac duodecim præterea cõſilij eiùſdem ſociis abiit, qui omnes re familiari & agris, facta iam ſemète, neglectis, vagi & egètes Chriſto ſeruire potiùs, quàm domi diuites, & apud Principem gratioſi ac potètes idola colere, maluerunt. Nec minor in cæteris illius terræ neophytis, quàm quàm numero paucis tenerisque, virtus enituit. Grauibus enim edictis contra Chriſti cultores à tyranno propoſitis, tantùm abſuit, vt illi ab inſtituto recederent: vt etiam in exilium voluntarium Chriſtianorum oppida patriis focis bonisque relictis abire, vel ſi res ita ferret, vitam pro Chriſto profundere communi conſenſu decreuerint. Qua cognita re, dynaſta damnum ſimul & inuidiam veritus, reuocauit edicta: & accito ad ſe Michaëli noſtro multa promiſit.

Facata eſt vrbs in primis celebris, quæ hoſtili rabie cum aliis oppidis nuper incenſa & euerſa, ac denuo propter loci opportunitatem exſtrui capta, paulatim ſpeciem veteris frequentię recepit: numeratque iam nunc adificiorum ad tria millia, cum decem millibus antea cenſeretur. hinc ego & Ludouicus in tranſitu dies quattuor vel quinque morati, Chriſtianos aliquot fecimus; multo plures vtique facturi, ſi menſem vnum ibi ponere licuiſſet, is erat hominum vndique cõcurſus ad nos. Edificabat ibidem hoc tẽpore templum ſuo ſumptu neophytus quidam; totus verò grex aliquẽ

facet.

sacerdotem magnopere postulabat: sed nemo erat quem daremus, magno sanè meo dolore: nam & illius populi inclinatio ad fidem; & ingens nationum varietas, eòdem commercii causa confluentiu, præclaram ostendit copiosa materiem frugis. Nuper etiam dynasta quidam, decem circiter a Cochिनoco leucis, & locum nobis templo excitando, & in paroehi sumptus vectigal annuum detulit. Aliis item locis nostri ob id ipsum valde expetuntur: sed tanta paucitas est, vt nedum alia quærere, sed ne parta quidem tueri possimus: perit enim non vno loco Christiana res operarum inopia: quanto animi nostri mœrore non dico. magna tamen eramus in spe fore, vt Dominus pro sua clementia ac bonitate subsidium nobis aliquod tam necessario tempore mitteret: prælagiebatque nefcio quo modo mēs, te quoque affuturum. optabam quidem certè vel maximè, non solùm vt amicissimi viri congressu & colloquio fruerer: sed etiam vt exemplo tuo monitus ipse me recolligerem, quippe iam pridem variis curis & occupationibus valde distractus. Nobis Deus vberem gratiam & sui nominis caritatem cunctis infundat, vt omnibus in rebus ei quàm diligentissimè seruiamus, Amen. Cochिनoci, ix. Calend. Octobris, MDLXXI.

LVDOVICI FROII AD ANTONIVM
QVADRIVM IN INDIAM

VA mentis humanæ peruersitate fieri dicendum est, Pater, vt quæ nobis Deus bona largitus est, ea carendo ferè magis quàm fruendo sentiamus? Id adeò ex obitu Vatandoni Comidoni clarissimi atque optimi viri quotidie certius ego quidem experior, cuius de incredibili studio erga nos nomenq; Christianum vniuersum, licet sapius te per litteras docuerim ante hæc; tamen hoc tempore, cum ille ingenti mœrore bonorū omniū in bello ceciderit, faciendum mihi existimaui, vt paulo fufius ad te perscriberem, nam & grati memorisq; animi officium id vtique postulat; & ipsa commemoratio laudum ipsius leuat aliqua ex parte dolorem meum; & ad celebritatem & gloriam Diuinæ providentiæ pertinere videtur, intelligi, nobis, in tam remotis regionibus inter Bōziorum insidias, & intenta in nos barbarorum tela versantibus, nō deesse ne ex ipsis quidem principibus ethnicorum, tū nostræ salutis, tū Christianæ religionis ac fidei propugnatores acerrimos. Ac quo res tota clariùs pateat, repetā paulo altiùs initia ipsa & originē eius amicitia, quæ nobis eū illo intercessit. Christianus est

quidam in hoc Meacensi tractu non modò generis claritate conspicuus, verùm etiam propter egregiam virtutem ac probitatem summa apud omnes gratia, nomine Darius Tacaiama Fidanus. Is cum pro sua in Deum pietate, proque ea necessitudine, quæ sibi erat cum Vatandono, de rebus diuinis deque instituto nostræ Societatis esset aliquoties cum eo familiariter colloçutus; hominem denique perpulit, vt concionis audiendæ causâ ad templum nostrum accederet. Cum igitur ad Gaiparem Vilelam vterque venisset, ex ipso Catechismi exordio disputatum à nostris est horæ amplius spatio, vnum esse Deum fontem & originem rerum omnium, quæ videntur quæque non videntur ex nihilo cuncta creauerit; ac simul peruersitas & amentia sectarum Iaponicarum multis rationibus refutata est. Quæ omnia Vatandonus homo ingeniosus cum & patienter ad finem vsque audisset, & tanquam rationi rerumque naturæ consentanea valde probasset, egit in præsentia Gaspari gratias, operamque suam illi benignè admodum detulit. & quoniam certis de causis erat ei confestim in regnum Vomi (quæ ipsius fuit patria) recedendum, ad extremum adiunxit, vbi vacaret, se audiendum Dei verbum esse rediturum. Sequuta deinde Cubi crades est, cumque ab iisdem coniuratis, qui Cubum oppresserant, crudelissimis hominibus, & Christianæ fidei inimicissimis, nos quoque ad necem inquireremur; fuga nobis coacti consulere, multis petagratias locis, ad urbem Sacaium denique venimus, vt ibi tuto loco, & Meacensi ditioni finitimo, bellorum exitum & occasionem aliquam redeundi Meacum exspectaremus. Interea Vatandonus, cuius animo altiùs infederant quæ de vno cœli terræque Domino ac Deo nuper audierat, mirabiliter auidus plura discendi, petiit à Dario Tacaiama per litteras, vt a Gaspare Vilela Iaponium aliquem Diuinæ legis interpretem suo nomine postularer. quod vbi Gaspar cognouit, misit ad eum protinus Damianum, in erudiendis Iaponiis popularibus suis in primis exercitatū, qui dū magna spe reuerberandæ gerendæ concepta, Vomim iter contendit, eo ipso tēpore demortui Cubi frater Cauadonus Voiacata, elapsus è coniuratorum custodia, ad Vatandonum opis implorandæ causâ confugit supplicat quem ille non modò benignè exceptū ingenti sumptu & munificentiâ plus annū in arce sua Coca fouit atque custodit, magno ob idipsum are alieno cōflato; sed etiā, vt in fraternū imperiū restitueret, finitimos Reges nationesque circumire atque omni ratione sollicitare nō desit, quoad Nubunanga Rex Voaris, armatorū quinquaginta milliū exercitu cōparato, & Mioxindoni & Daiondoni, qui cōiurationis principes fuerant, repræssa audacia, quæ dixi exsulem, in fra-

ternis opibus & gradu honoris amplissimi collocavit. Id fuit causa, cur Vatandonum absentem patria, & rebus gravissimis occupatum, Damianus invenire, ac per otium (vri sperauerat) religionis Christianæ mysteria docere nequiverit. Venit deinde Sacaium Vatandonus vna cum præcipuis ducibus exercitus Nubunangæ, cumque apud eum esset etiam Darius Tacaiama, tempus opportunum ratus Meacensis Ecclesiæ subleuandæ: Vatandonum docet, occiso priore Cubo, nos etiam factione Bonziorum per summam iniuriâ pullos Meaco, nunquam postea redeundi potestatem impetrare potuisse, neophytorum gregem, paulo antè ab idolorum seruitute ad cultum vnius veri; Dei traductum, orbem pastoribus in luctu & squalore iacere, de nostra magis quam de sua salute atque incolumitate sollicitum orat & obsecrat, ut dignum se suisque rebus gestis patrocinium nostri suscipiat, sequitur pro æquitate ac iustitia perditorum hominum sceleri furorique opponat: id si fecerit, magnam non à Christianis modò, sed etiã ab ipso Christo Deo gratiam initurum. Quæ ubi Vatandonus audiit, alacritate mirabili delatam ad se causam recepit illico: meque confestim (nã Gaspar in Bungum iam pridem euocatus abierat) ad se nocte eadem accersit, ad quem cum adissem; tanta sum ab eo non dico comitate, sed veneratione acceptus, ut in confesso principum (quod Europæi nostri vix credant) de sella mihi quamvis enixè renitenti discesserit, aliaque more patrio signa summi cuiusdam honoris habuerit. Mecum ego Laurentium nostrum adduxeram: quem ubi Vatandonus Iaponium cognouit esse, conuersus ad eum: Quin, inquit, nisi incommodum est, mihi & proceribus hisce de Christiana lege deque vno rerum omnium conditore aliqua exponis: Tum ille, qua est facundia præditus, in eam sententiam ita copiosè tanta cum auditorum attentione disseruit, ut in mediam usque noctem sermo protractus sit. cum perorasset, eius oratione & argumeta magnis laudibus Vatandonus extulit, & simul nostram causam principibus, qui aderant, ex animo commendauit; quos ego cum officii causa postridie conuenissem, non modò me perhonorificè accepere singuli, sed etiam suum omnibus in rebus mihi studium operamque benignè polliciti sunt. Ad hæc Vatandonus, qui Sacaiani populi tumorem & superbiam nosset, nec ignoraret, nos ex quo tempore Meaco sumus exacti, quasi profugos & abjectos homines vulgò contemni, ad conciliandam nobis auctoritatem & gratiam: semel iterumque honoris causa domum nostram non dubitauit venire, tanto stipatus grege amicorum, ut multitudinem via ipsa non caperet. Quin etiam Fabium Reoqueium in eadem Christianum primarium virum, quod nos in eo exilio benignè

gnè fouisset, accersitum ad se non modò magnopere laudauit, gratiasque egit illi mirificas, verùm etiam hominem de suo liberaliter admodum muneratus est, addens insuper, quicquid in nos officii ac beneuolentiæ contulisset vel conferret in posterum, id se perinde gratum esse habiturum, ac si totum in semetipsum collatum fuisset.

Post hæc Meacum reuertit: paucisq̄ diebus interiectis fecit me per litteras certiozem, se de reditu nostro cum Nubunanga & nouo Cubo transegisse: itaque Darium propediem ad me reducendum esse venturum. itaque factum est; quanto neophytorum gaudio, tu ipse existimabis, cum id propter aduersariorum summã gratiã atque potentiã sperare vix iam vllus auderet. Tandè igitur veni Meacum, & quoniam ædes nostras quidam tribunus militum occuparat; diueri ad Christianum ciuem Meacensem, Antonium nomine, virum in primis honoratum ac nobilem: statimq̄ nos Vatandonus ter deinceps inuisit, hospitiq̄ nostro item, vt Sacai fecerat, dedit munera, ac petiit, nos ad aliquod tempus habere domi ne grauaretur: intellecturos breui Christianos quanta cum fide curaq̄ Vatandonus Patrum negotia transegisset. quæ tanta significatio beneuolentiæ dici vix potest, quantam nobis apud illos existimationem attulerit. Nec ita multo pòst (sanè præter opinionem infidelium) quæsitum ipsemet me magno comitatu deduxit in regiam, fecitq̄ & effecit omni artificio, vt inspectantibus & tabescentibus Bonziis, in magna principum frequentia, cum à Nubunanga tum à Cubo quàm honorificentissimè admitterer. Ad hæc, nostræ non modò mansioni & incolumitati, sed commodis etiam & ornamentis per litteras regias diligenter curauit: quæ quoniam ab ipsis etiam ducibus, atque à principibus Bonziorum, non nisi magno auri argentiq̄ pondere comparantur; cum idcirco Vatandonus insciente me ad Nubunangam decem auri laminas iustæ magnitudinis attulisset; negauit ille subridens in tali causa opus esse muneribus: decretum ipsemet, quæ maximè vellent formula scriberet: se id confestim suo chirographo muniturum. Tum ille tanta regis in nos propensione animaduersa, scripsit non modò vt nobis tutò Meaci habitare liceret; graui pœna proposita, si quis nobis negotium facesseret; sed etiam vt ædes nostræ ab hospitio militum (qui ferè in templa & cœnobis diuiduntur) ac præterea vti vicinitas nostra tota à vigiliis obeundis præbendis ad munionem operis, aliisque id genus oneribus esset immunis. quæ omnia cum à Nubunanga & Cubo, quamuis contranitentibus aduersariis, impetrasset; subscripta diploma

mata (quorum ipse in suo tabulario exemplum retinuit) magna sui animi voluptate vocato ad se Laurentio tradidit; pollicitis insuper, se daturum operam, ut Tribunus ille, qui nostras occupauerat aedes, iampridem à Christianis desertas, excederet: idque multis adhibitis internuntiis tam diligenter curauit, ut ille denique in superiorem vrbs partem ingenti populi admiratione migrauerit.

Multo deinde post, cum Rex Micauæ inuisendi Cubi causa Meacum ingenti comitatu venisset, exceptus est non ita remoto ab aede nostra diuersorio. cumque, ad accipiendos amicos eius, quotquot erant propinqua Bonziorum aedificia occuparentur, veritus Vatandonus, ne quid nobis quoque molestiae exhiberetur, scribam suam & aliquot praeterea è familiaribus misit ad aedes nostras, qui speciem praebent occupari iam ab se hospitii: quæ res utique nos ab omni eiusmodi incommodo liberos praestitit. neque verò id ipsum egregiae benevolentiae commentum ille significauit nobis; è scriba deinde cognouimus ipsius conscio secretorum. & sanè cum hisce, tum aliis in rebus, quæ vel ad commodum vel ad dignitatem nostri ordinis pertinerent; tanta fuit eius diligentia & amor in nos; non modò ut preces nostras, verùm etiam voluntates suis ipsemet fidelissimis consiliis, officiis, benignitate praeterteret.

Quandiu Nubunanga Meaci commoratus est; ad eum ego de Vatandoni sententia aliquoties accessi, tam facili mihi ex illius commendatione aditu ad regem, ut multis interdum dynastis & principibus Bonziorum ad limina praestolantibus, ego extra ordinem intromitterer. Sed cum proximè ad regem sub eius profectionem adissem, longa illa disputatio, de qua scripsi ad te antea; de immortalitate animorum incidit mihi cum Nichioxine Bonzio, viro in primis disertio, & propter egregiam rei militaris peritiam (neque enim hoc sacerdotum genus abhorret a bellicis artibus) magna apud regem auctoritate. ex quo certamine cum ille turpiter victus abiisset; in eam exarsit rabiem, ut nunquam ex eo die perniciem nobis moliri desierit. cuius furori & amentiae cum locis omnibus aperte sese Vatandonus non modò consilio, sed etiam armis opponeret, nec illum vsquam consistere pateretur; superatus ille viri constantia, vbi se viribus impari sentit; omni deinceps dolo & insidiis grassari constituit. Dissimulata igitur in tempus iracundia, falsis criminationibus circumuentum Vatandonum eo tempore aegrotantem, adè artificiosè & callidè apud Nubunangam accusauit, multis diaboli
satelliti.

satellitibus in eius flagitij societatem adscitis; vt Rex mēdacijs orneratus, adeuntem ad se valetudinē recuperata Vatandonum non modò aditu congressuque per summam ignominiam arcuerit, sed etiam aureorum viginti millium annuo reditu, & nobili in primis arce multaris. Quo ille tam insigni accepto incommodo, tantum abest, vt quicquam idcirco de suscepta in nos benevolentia studioque remitteret; vt etiam palam dicitaret venientibus ad se consolandi gratia principibus, præclare verò secum actum esse, cui nostra causa in tantam calamitatem incidere contigisset: atque adeò, quo illustrior esset amor ipsius erga nos, quamquam tanta facta & rei familiaris & dignitatis imminutione; tamen diligentius etiam quàm antea, vbicunque opus foret, nobis omni ope curaque affuturum. Interim ex altera parte Nichioxines, & ceteri Bonziorum antistites, oppressa innocentia impunè volitare; nobis ferrum flammamque minitari; de templo nostro funditus euertendo, serendoque ibidem sale per ignominiam perduellibus constitutam, in suis cœtibus multa iactare: nec tamen cessit illis ea res è sententia: nã & Nubunanga Cubusque nos nulla nostra culpa aut domo aut ex vrbe pelli passi non sunt: & machinationis eius artifex Nichioxines, iusto Dei iudicio compluribus eiusdem flagitijs ac facinoribus patefactis, haud ita multo pòst à Nubunanga multis verbis malè acceptus, & omni dignitate spoliatus est: & anno vertente Vatandonus cum ad Nubunangam, qui tum fortè Meacum redierat, sordidatus venisset: Diuino prorsus beneficio, amicorum deprecationibus ad causam dicendam admissus, tantam suæ cladis misericordiam exciuit, vt illum Rex, viri meritis & probitate perspecta, in pristinum gratiæ locum restituerit, & insuper dena aureorum millia ad viginti, qui us antea fruebatur, addiderit.

Iam, qui apud alios causam nostram tam diligenter agere solitus fuerit, qui ad potentissimos Reges aditum nobis tam studiosè munierit, qui denique pro nobis fortunarum & capitis discrimen adierit, ineptum arbitror explicare quam benignè quamque honorificè nos accipere consueuerit ipse venientes ad se vel Meaci valde remoto à nobis loco, vel in suis extra urbem oppidis aut arcibus habitantem. Qua ille cura cauebat exceptis hospitio, ne quid nobis omnino deesset! quàm familiariter nos in ipsis ædium penetralibus, quo paucissimis è familia patebat introitus, vnà cum vxore liberisque adhibebat ad mensam! quoties, rei Christianæ causa iter habentibus per infesta latronibus loca, nobis equos & corporis custodes attribuit! quàm sæpe xenia misit hu-

manissi.

manifestissime! quam suaviter si quid vicissim ad illum nos allatum ex Europa vel ex India mitteremus, quod Nubunāgæ vel Cubo gratum fore intelligeret, remissum id ipsum ad nos, monuit ut illis potius opportuno tempore largiremur! Neque verò nobis fauebat ille tantummodo: sed etiam Christianam rem tanto erat ardore complexus, ut de Diuina legis præstantia, de sempiternis post mortem præmiis atque suppliciis, de virtutibus Christianis in cæcibus principum ferret ipsemet ex occasione sermones. Quinetiã multos, dum esset Meaci, per causam inspiciendi horologii, ignota in his regionibus machinæ, domum nostram adductos, eadem opera sacris concionibus admonebat; atque ubi peroratum esset, summam totius doctrinæ iterabat ipsemet, præcipuis locis insistens, & Bonziorum fraudes & errata redarguens.

Jam verò neophytorum, quos omnes fratrum numerabat loco, defensionem ac patrocinium quam ex animo suscepisset; cum aliis plurimis rebus ostendit, quas ego, ne longior sim, consultò prætereo; tum verò insigni quodam pietatis & iustitiæ documento. id fuit eiusmodi: Vetula quædam erat de grege neophytorum, Dominica nomine, cuius filias in templo nostro ministrare consueuerat; hanc ethnicus nescio quis potens càm de quarundam ædium possessione deturbare per vim & injuriam conaretur; confugit illa supplex ad Vatandoni fidem, cuius deinde beneficio quicquid cupiebat, obtinuit. sed prima luce ad eum profecta, dum expectat ad fores, pueri quidam è Vatandoni familia rosarium, quod de more muliercula percurrebat, interea per ludibrium, ut sit, vellicare; stanneam icunculam è rosario pendentem abripere. tum illa indignari, & impietatem facti muliebriter accusare. contra pueri quo magis irritatam vident, eo instare acrius, & illudere. cum strepitus inualesceret; exaudit è cubiculo Vatandonus feminam quiritantem. quærit continuò, quid sit rei. proteruitate puerorum cognita, iubet ex iis tres protinus comprehendere; seuerè admodum increpans declaraturum se, quantopere velit Christianos omnes ab omni contumelia tutos, domi suæ præsertim. cumque dubium esset nemini, quin grauitè esset in eos animaduersurus, muliercula primùm pro illorum salute deprecari; cum nihil ipsa proficeret; monitus ego statim ad eum mitto Laurentium: qui cū nihilo magis hominè placare potuisset; ego ipse denique ad illū accessi: multisq; rationibus iracundiã mitigare conatus sum, sed nec vetulæ preces, nec Laurentii legatio, nec nostra contentio flectere animū hominis valuerunt, quominus vnum ex iis, quippe noriore perulantia adolescentulū, in arcē suā ab vrbe amā-

darum,

datum, capite plecteret. tantam ille venerationem rerum diuinarum, tantum cultum religionis imbiberat. Denique, vt finē faciā, Christianos omnes omnibus minimis maximisque rebus fouebat sicuti liberos indulgentissimus parens. Miretur fortasse quispiam, quæ res catechumenum eò pietatis ardorisque prouexerit. Primum, vt ego quidē arbitror, insita illi cōstantia, & bonitas tam insignis, vt fortes viri permulti, relicto vberiore stipēdio, ad ipsius ductum & imperium sese vltro conferrent: deinde ac multo etiam magis, frequens auditio & cogitatio verbi Dei, cui, quoties per bellicas aliaque grauissimas occupationes licebat, aures dabat quā studiosissimē. captus erat quippe vehementer honesti pulchritudine, & Christianæ fidei veritate & excellentiam magis admirabatur in dies; & sanè, cum primū ei Laurentius eternitatem animæ & varias ac multiplices eiusdē vires exposuit; stupore propemodum attonitus Vatandonus, qui ad eam diem in hæresi fuisset Ienxuanorum, qui nihil omnino post mortem superesse opinantur, palā exclamauit: se tum demum ex, quo ea didicisset, hominem sibi videri: antea quidem in tantis errorum tenebris infra ipsas pecudes iacuisse miserimum. atque etiam Tacacuquim (id arci nomen) eundem Laurentium ad se magnis precibus euocauerat, quo commodiùs catechismo vacaret: eoque probè peracto, Christianæ militiæ obligare sese baptismi sacramento decreuerat. sed hæc parantem & assiduè meditātem oppressit mors illi immatura, Christianis omnibus luctuosa; quem tibi casum exponam, vt potero.

I quenda est regio finitima ditioni Vatandoni: quam regionem bellicosi admodum incolunt populi. in eius limite cum Vatandonus castella duò excitasset: non tulit factum Iquendæ regulus, exercitu repente coacto, primū omnium præmia pronuntiauit aureos annuos M D. si quis ad se caput Vatandoni retulisset: deinde verò postridie ad vnius è castellis oppugnationē tetendit infestus. Quod vbi sensit præfectus prælidii Darius Tacaiama, citato equo misit protinus nuntium ad Vatandonum in arce vicina Tacacuqui morantem. is cognita re, quas habebat eò tempore copias, præcipiti agmine ducit obuiam hostibus, ducenti eius latera stipabat lectissimi viri: cum his intrepidus antecessit, reliquos opinione sua pauciores (haud plus quingenti fuere) cū filio subsequi iussit. Hostis comperta paucitate nostrorum, veritus ne si Vatandonus id ipsum resciret, ommissa pugna se in castella reciperet; maiorem partem exercitus iubet occultè confidere ad montis radices: cæteris imperat, Vatandonum ad certamen eliciant. Vt propiùs ventum est, Vatandonus puniceo insignis galero, quem dono à Lusitanis acceperat,

perat, ardens cupiditate pugnandi. non expectato subsidio, cū sua cohorte dumtaxat, ex equo defiliens (neque enim equites in Iapone pugnare mos est) sese in aduersos ferociter intulit, neque antè prouidit insidias, quàm consurgente vndique multitudine circumfusus est. Pugnatum vtrinque acriter: quoad Vatandonum multis acceptis vulneribus egregiè dimicantem obtruncavit ex hostibus quidam, cum quo gradum fortè contulerat; verùm is quoque lætaliter faucius, dum certa pretii spe caput asportat, paucis confectis passibus moribundus occubuit. reliqui stipatores Vatandoni ex præcipua nobilitate ad vnum omnes cæsi. Qui erant in subsidiis, cū se longè impares cernerent, fuga repente dilapsi. Vatandoni filius in arcem Tacacuquim cum admodum paucis confugit. hostes victoria vsi, vastatis agris, villis incensis ad arcem castra posuere; ego quo die malè pugnatum est, eram in insula Sanga, iis ipsis locis ita propinqua, vti fragorem tormentorum exaudirem. Sed nihil tale suspicanti mihi tristis adest repente nuntius, Vatandonum cæsum esse cum suis. id vbi Meaci cognitum est, Organtinus Italus & Laurentius Iaponius, Bonziorum insolentiam veriti, neophytorum hortatu omnem apparatus sacrorum in tutum asportandum curarunt. ego ne quid aduersarii contra Christianam rem audacius molirentur, quo ipso die hæc scripsi, manè Laurentium ad Nubunangam & amicos ipsius cum muneribus miseram. omnino turbulentæ erant res: multi circumquaque inimici: neophytorum grex metu ac mœrore perculsus. auxerat inuidiam obitus ipse Vatandoni, & rumor improborum scelere dissipatus: omnes, quicumque nos foueant, tandem iratis Diis funditus interire. Nos in tanta solitudine periculisque vna scilicet fiducia bonitatis Diuinæ sustentat: quam quo magis magisque demereamur in dies: tuas, pater optime, fratrumque omnium pias pro nobis deprecationes & sacrificia vehementer expetimus. Meaco, I V. Calendas Octobris, MD LXXI.

EIVSDEM AD ANTONIVM QUADRIVM IN INDIAM.

QVANTA esset rerum perturbatio, qui Christianorum dolor ex obitu Vatandoni dynastæ viri fortissimi nostrique amicissimi, nuper ad te fusè perscripsimus. Ex eo die insperata quædam, eadè que cū ad muniendam Evangelio viam, tum ad leuandum mœrorem nostrum in primis accommodata exstiteret, quos ego euentus hac epistola persequar.

Quod

Quod ipsemet nostri iam pridem, Frenoiama excelsus in primis est mons, nouem circiter millibus passuum ab vrbe Meaco situs, ad orientem. In eo monte Rex quidam Iaponis, patriæ superstitioni appime deditus, ante annos octingentos templa construxit ad tria millia & octingenta, ædibus adiunctis dumtaxat in usum Bonziorum, qui legum ac disciplinarum in studio versarētur. quod ut sine vlla interpellatione quàm commodissimè facerent, non modo turbas ac strepitus omnes agricolarum inde remouit: sed etiam vicos duos, vnde omnia necessaria peterent, ad montis radice edificauit, superum inferumque Sacomotum, (id locis nomen) idemque Bonziis insuper, tertiam ferè partem vectigalium Regni Vomenis attribuit. Quod opus ab illo Rege fundatum, postea impensius adiuuerunt, quòd vniuersæ Academiae summo cū imperio præponi solitus est aliquis vel ex filiis regis, vel quæ archiepiscopi certè cū rege affinitate cōiunctus. Itaque in tantâ amplitudinem excreuerat olim Academia, tantumq; illi honoris & auctoritatis accesserat, nō solū vt Meacensis omnis iurisdictio illorū hominum arbitrio regeretur, sed etiā vt omnes ferme Iaponicarū superstitionum interpretes ducēsq; sectarum inde, tanquā ex perenni fonte vel seminario quodā, existerent. sed imminuta paulatim regia potestate, rebusq; (vt fit) bellorum iniuria ac vetustate labentibus, ingens ille templorum numerus, quæ sexdecim dispersa cōualibus, antea visebantur, ad octingenta vel paulo amplius rediit. ac simul Bonziorum illa qualiscunq; disciplina sensim ita soluta est, vt omni abjecto pudore sese turpissimis voluptatibus flagitiisq; dediderint: atq; ad armorum usum ac latrocinia studio doctrinæ religionisq; cōuerso, cū alia multa per vim nefasq; patrarint; cū vero annis ab hinc septem & triginta Meacum urbem, ingenti facta hominum eade, pane totam incenderint. Verū iusto Dei iudicio, præsertim allatum ad se CHRISTI Euangelium obstinate respuerent mente, contigit anno superiore, vt graui bello Meacensis Regem & Nubunangam exorto, illius copias Bonziorum tecto & comitatibus iuuerint, Nubunangam verò præter ceteras iniurias etiā transitu prohibuerint. Qua re ille maiorem in modum offensus fremensque, pactis cum hoste induciis, in regnum Vomenis rediit, ac primū Bonzios eius regionis Icoxos (qui dicuntur) stellis omnibus exiit, & quotquot viuos vel ex ipsis vel etiā ex ceterorum popularibus capere potuit, omnes cruci suffixit: deinde ad exercitum, victorica signa repente ad Frenoiamam ira stimulatū conuertit. Tum primū temerarios Academicos, & omnia huiusmodi secunda pollicitos, verus belli terror inuasit, pænituīque lacessit.

ti Nubunanga; cumque se viribus longe inferiores cernerent; mis-
 sis legatis, magno primùm auri pondere, deinde loci religionē
 metuque numinum placare conati sunt Regem: quibus ille eum
 respondisset; nec se pecunia cupidum, sed vindicem scelerum &
 virorem iniuriarum adesse: nec inaniam Deorum vlla terri for-
 midine; cum illi ut in re trepida, contra hostium impetus omni ra-
 tione se comparant. Erat in ipso montis vertice templum Qua-
 noni dicatum, quem deum vel dæmonem potius miro cultu vene-
 ratur Iapone toto cæca gentilitas, plurimique mortales votiua
 peregrinatione suscepta eodem assidue confluebant, quod persua-
 sum haberēt ab illo Deo longioris vitæ spatia, bonam valetudinē
 diuitias impetrari: Frenoiamani verò Bonzii sacra quotannis eidē
 ac ludos ingenti apparatu sumptuq; persolvere soliti sunt, quibus
 continuò in vrbe Meaco Gibonis solennia succedebant eo pompe
 ordine, hominum frequentia, commentis artificum, ut satis appa-
 reat æmulum diuinæ gloriæ Satanam, in iis locis, anniuersariam
 apud nos corporis Christi celebritatem effingere voluisse. In il-
 lud igitur montis cacumen & Bonzii & è proximis pagis promif-
 cua turba sese recipiunt: stationibusque dispositis, hostem ex eo
 loco prohibere constituunt. At Nubunanga Sacomoto & Catata
 vicis cum incolarum internecone incensis euerisq; montem
 ipsum Frenoiamam, ne quis è numero Bonziorum elaboretur,
 corona circumdedit. deinde instructum exercitum in eos aduerso
 clino submitit: restitère aliquamdiu è superiore loco Bonzii: vrgē-
 te dein multitudine hostium, effractisque claustris, & superata
 munitione, trucidati ferè omnes: ac simul, iniectis maximo ac no-
 bilissimo templo facibus, ea tota moles horribili prorsus incendio
 conflagrauit: atque id ipso die festo Michaëlis Archangelis, 3. Cal.
 Octob. ut ad hostes Christi delendos, tollendaque prorsus illa
 nequitia cubilia, & scelerum officinam, princeps militiae cœle-
 stis præsentis ope affuisse videatur. Postridie verò, qui dies fuit
 natalis Beati Hieronymi, Nubunanga circummisso milite, lati-
 tantes ferarum instar Bonzios, qui prælio superfuerant, protractos
 è dumetis aut specubus interemit. sub hæc domus eorum direpta,
 fana plus CD. cum omni sacrorum instrumento pariter concre-
 mata, ingens omnibus circa nationibus terror incussus. Meacum
 dein Octobri mense ineunte victor Nubunanga se contulit. Hic
 ego & Organtinus ad eum officii causa eum adiuuimus; non modò
 comiter ambos accepit, verum etiam (quod vix credat quispiam)
 sese in nos peramanter effudit. Quod superest, te Pater etiam
 obtestamur, ut nos totumque Iaponicum gregem hunc tuis &
 socio-

sociorum piis deprecationibus & sacrificiis adiuuare ne desinas. Meaci, Natali die sancti Francisci, MDLXXI.

Scriptis iamdiu litteris necdum datis, alia quædam interim uenere; quæ ego ad Diuinæ iustitiæ ac prouidentia fidei gloriae deesse nolui, quin adscriberem.

Germani duo fratres erant in vrbe Meaco, tum genere tum diuitiis clari: iidemque Xacæ cultores egregii. quorum uterque se religioni Christianæ in primis acrem aduersarium assidue prebuit, iidemque superioribus annis antesignani fuere factionis eius, cuius scelere nostri Meaco semel iterumque per summam iniuriam exacti sunt. Anno deinde post ferè sexto, cum ego Vaticanæ opera ac studio restitutus ad Cubum salutandi causa de more uenissem, die quodam accidit ut ex his fratribus natu maior adesset, nomine Taquenus Vchisamidonus. Is, quo erat in nomine Christianum odio ac rabie, non potuit sese continere, quo minus coram ipso Cubo me sociosque maledictis incesset, nobisque cum alias calumnias, tum præsertim esum humanæ carnis objiceret, quæ tamen crimina ab iracundia ac furore profecta, apud Cubum ceterosque, qui aderant, minimè valuerunt. Idem nupet, Evangelii progressum & collabentem Deorum suorum existimationem incredibili quodam animi dolore cum cerneret, fretus tum suis opibus, tum gratia principum, nouam Xacæ sectam condere agereque, iamque repudiata coniuge, mentoque & capite raso, Bonziorum habitum & cultum induerat, cum ad illum adiungere se demonis instinctu cœpere complures: quibus ille magno sumptu amplum cœnobiū exstruebat; (numerus enim discipulorum ad C. D. ascenderat) concionibusque panem quotidianis populū contra Christiana sacra legesque miris artibus incitabat. sed cum illum tantis debita sceleribus ultio Diuina maneret, accidit aliquando, ut intemperantia linguæ proeectis præsentē Cubo Nubunangam Regem dictis amaris haud obscure perstringeret, confirmans illum iam ad summum potentia culmen euectum, diutius in eo fastigio stare non posse quin rueret, vel certè quasi macera vel potiùs vieta ex arbore bacca decideret. quibus temerè iactis, non defuere confestim, qui ad Nubunangam cuncta deferrent. quibus ille auditis, vniuerso Bonziorum generi, multis iam antè nominibus infensus, ut diximus, ad eundem excaudit, ut in regnum suum Vobris Meaco decedens, comprehensum nouum hæresiarcham, & quo impositum, quamuis magnopere deprecante Cubo alii que proceribus, quindecim à Meaco leucis in ipso itinere secum percussit. ad hæc liberi, euerfis & solo æquatis domibus eorum,

& cœnobio nuper ædificari cœpto, in exilium acti sunt. triduo autem post (quod mirandum est magis) frater ipsius, æquè acerbus CHRISTI inimicus, in vrbe Sacao infixa pedi spina dolore confectus ac miserabili genere leti defunctus est: vt in vtroque euidenti significatione cœlestis iræ vindicta satis appareat.

Franciscus Capralis ad nostrorum lustranda in his Meaci partibus domicilia non ita pridem accessit. ego cum deinde in regna Mini, Ceunoquani, Cauachisque deduxi. Paschalia verò festa Sangæ peregrinus: quo fructu, ex aliis litteris (vt spero) cognosces. Te Pater optime Dominus tueatur incolumem, Meaci, iv. Idus Augusti, MDLXXII.

EIVSDEM AD FRANCISCVM CAPRALEM.

NVLLAM puto regionem ex iis, quæ Christianorum navigatione vel armis apertæ sunt, in tanta rerum vicissitudine ac varietate versari, quantam assiduè patitur hæc terra Iaponica. Mitto cætera quæ tibi nota sunt. Post tuum à nobis digressum, quot cædes, populationes, euersiones urbium, & incendia consecuta! Cubo enim (vt nosti) Nubunangæ opibus restituto, cum res Meacensis vtcunque pacata videretur esse, repente quibusdam interpositis offensionibus, (vt sunt irritabiles animi Regum, & omnis imperii suspiciosa communio) periculosum & graue bellum inter eosdem exarsit, cuius belli initio cum se Cubus, euocatis vndique militibus, in arcem munitissimam recepisset, & cum hostibus Nubunangæ inita societate (qui multi potentesque sunt) tantum virium collegisset, vt Nubunanga nequam è suis finibus egressurus in præsentia crederetur; tum ille nihil hoc apparatu perterritus, præter omnium expectationem cum robustis legionibus affuit: captusque misericordia populi, cū frustra per interpretes de conditionibus pacis egisset, malo cogendū ratus, qui monitis non pareret, quamquam inuitus, atque aded illacrymans tantæ cladi, (vt affirmant) omnibus passim rectis agrorum, multisque præterea idolorum fanis, Bonziorumque cœnobiis, ad hæc vicis frequentibus vno die centum exustis, prædaque ingenti rerum non modò agrestium sed etiam urbanarum abacta, (quod ciues tumultus initio veriri ne Meacum rectà contenderet, pretiosam supellectilem cum liberis vxoribusque in ca loca raptim auexerant) rursus Cubum insticit ad pacem inuitare. At ille fœderatorum copias propediem expectans, cū interim omni opere resistere & vltima experiri decreisset; tum verò Nubunanga

vehementius irritatus urbem ipsam euertere statuit. Est autem pro situ loci diuisa bifariam, sic vt altera pars Meaci, superior; altera inferior nominetur. Superiorem, longè celeberrimam totius Iaponis, præcipua nobilitas incolebat. ii direptionis & incendii metum ingenti pecunia cohati redimere, nihil profecerunt. inferioris urbis exitus felicior fuit: siquidem ciues, & in iis Christiani permulti, non tam argenti pondere, quàm precibus infimis & humilitate veniam & pacem à Nubunanga impetrarunt: itaque totis castris graui pœna proposita iussit edici, nè quis inferiori Meaco damni quicquam inferret. Interim in superiori parte consecrati aliquot, ne in patriæ direptione & exitio nulla ad ipsos prædæ portio perueniret, vltro ignem rectis iniicere anteuertunt, qui tota ea nocte longè lateque vagatus, tertiam ferè oppidi partem absumpsit. postridie verò Nubunanga cum suis inuectus, quod erat reliquum omne combussit. eò incendio ardes priuatae ad octo milia, Bonziorum cœnobio viginti, & in iis duo Xaca & Amida nobilissima & maxima; minoris verò formæ ad octoginta conflagrasse dicuntur; quorum in vnum trepida fuga se se abdidérant Bonziæ mulieres ad sexaginta ex iis, quæ stipi cogendæ ad instaurationem fani Daibud in regno Thematis religionis causa dabant operam. Non defuit in tam luctuosa clade res panè ridenda. Manibus mortuorum ad inferos primum, deinde ad beatas Amidæ sedes, cum tempus fuerit, deducendis; lizum nescio quem, ferale instructum tridente, præfecit Iaponicâ fabulositas. Huius lizi delubro (quod in Meaco inferiori colebatur) Bonzii metuentes exitium, sortibus coram ipso iactis, quæsiere num illud inde amoueri expediret. cum responsum esset vtrique amouendum, idque continuo, etenim loco imminere sine dubio flammæ; antistites templi & vniuersa vicinitas, magna cum veneratione ac cœremonia, statim in Meacum superius transtulere: cumque iam in tuto rem esse putarent, ecce tibi constato repente, vt dicebamus, ibidem incendio, simulacrum penitus deflagrauit. Interea inclusus arce Cubus nihilo magis flecti, quoad Nubunanga. castellis circa ipsam arcem quattuor excitatis, obsidione hominem premere, & operibus oppugnare constituit, minis insuper additis Imperatoris dignitatis ab ipso in Dairis filio transferendæ. Quo metu victus Cubus, positus tandem ferocibus animis, præsertim cum exspectata dudum auxilia non adessent, pacem expetuit: neque abnuit Nubunanga, quâquâ longè superior, & explorata panè victoria. Scriptis itaque conditionibus obsides dati: qui tamè, q̄ nō primæ sunt notæ, negabât plerique Cubi in

cōditione manturū; sed hęc morā interpositā, quoad auxiliū à sociis quandoque veniat; adeò grati, quæ Nubunangæ à Cubo pro singularib⁹ eius in se promeritis maxima debebatur, (quæ humani est ingenii prauitas) in odium vertit.

Nobis inter hosce tumultus, quorum vix minimam partem hęc litteris attingi, tametsi rem Christianam amplificare non licuit, tamen haud omnino cessatum est. siquidem & neophytos exanimatos mecum solati sumus, & multos inopia rerum omnium pressos conquestis eleemosynis recreauimus, & plurimis rebus vicissim eorum in nos fidem ac beneuolentiam sumus experti. Qua illi cura sacrum instrumentum & imagines, ne quid paterentur iniuriæ, locis idoneis abdididerunt! Quanto studio nos in eas arces & oppida certatim inuitarunt, quæ maximè remota ab hęc periculis videbantur! Quo sensu post sedatos tumultus incolumitatem nobis frequentes gratulari sunt! cum quidē præ gaudio plerique lacrymas nō tenerent. Iam verò illa quoq; res magno nobis fuit solatio, quòd inter ipsas armorū eaternas multa militū vexilla saluari signo Crucis distincta conspeximus: in quibus Ioannes Naetondonus Tabæ regulus, idemque rei militaris laude insignis, in ipsa galeæ crista nomen Iesū maioris formæ litteris aureis gestabat inscriptum; cuius viri egregia pietas atq; constantia silentio mihi prætereunda non est. Primum enim ethnica matre, cum tu hic esses, ab hostibus interempta, anno deinde vertente à suis moeritus, vt mortuæ ritu Japonico pareretur, ac Bonziis de more munera mitteret, ille verò sese paratū inquit iusta parerit perfoluere; quippe si minus illi, quæ sua culpa Evangelicæ lucis expers è vita migrauerat, sibi certe ac fratribus haud dubiè profutura. Cōfestim ergo pauperibus è regno Tabæ inuitatis, (conuenere autē circiter mille) ante ipsa arcis mœnia & largū epulū vniuersis, & certā pecuniæ summā singulis præbuit; Christianas inferias ethnicis ingenti cū approbatione mirantibus. Idem, cum ipso tumultus initio duo millia lectissimorū militū ad urbē Meacū adduxisset, (quo maximè præsidio fretus Cubus arcē tueri decreuit) sacramento rogatus Cubi nomine, verbis ethnico ritu conceptis, quibus ni fidem præstent Imperatori vel Regi, Duces militēse sese caputque suum æternis inanum deorum supplicis deuouēt; negauit ille se falsos deos fidei suæ testes adhibiturum, sed vnum Deum rerum omnium conditorem; nec alio iureiurando obligari se passus est; eodemque die sub vesperam venit ad templum Christianis dumtaxat militibus comitantibus. ibi cum aliquandiu preceationi vacasset; pœnitentiæ Sacramentum à me poposcit supplex, & simul rationē ac viā

confessionis bene atque ordine peragenda. Præceptiones igitur
 illi quasdam tradidi Iaponica lingua conscriptas, quibus perlegē-
 dis, & notando si quid opus esset, totam eam noctem nulla capta
 quietis parte consumpsit, ac deinde peccata de more confessus, ar-
 cem introijt. Gerit autem ad assiduam mortis recordationē pro-
 palam è rosario maiusculæ formæ caluariam, aliaque eiusmodi re-
 ligionis insignia præ se fert eo clariore tum virtutis indicio, tum
 pietatis exemplo, quòd idem & in ipso flore iuuentæ nunc est, &
 bellator egregius. Idem in illo Meacensi discrimine veritus templi
 nostri direptionem, non modò milites ad eius custodiam, sed etiã
 iumenta misit ad supellectilem auhendam, & summa cura quo-
 tidie ex arce, quo loco res esset, per internuntios exquirebat: me-
 que codicillis monebat identidem, vt ex iis periculis Tambam ef-
 fugerem ad suos, datis ad eos litteris vt me perinde ac semetipsum
 acciperent. Rebus deinde vt cunque compositis, vt primùm Nubu-
 nanga discessit, confestim salutandi causa venit ad me, suaque me-
 cum assiduè negotia communicare non desinit; ac præter insignē
 probitatem & fidem tam docili est ingenio, vt Lusitanicas no-
 tas imitari bis tēve dumtaxat aggressus, recentissimas ad me litte-
 ras dederit Lusitanico caractere conscriptas. Præterea cum Bon-
 zis, apud quos diuersatur, de religionis veritate concertat: refel-
 litque mirum in modum eorum insanias; quin etiam suis militi-
 bus pium aliquem librum quotidie lectitat ipsemet, eosque ad
 Christianam fidem studiosè adhortatur. In prædiis ac locis, quæ
 virtutis ac præmii nomine Cubus eidem attribuit, fanum est Mal-
 sunogi nescio cuius, in primis totius Iaponis & ipso ornatu & ge-
 nere structuræ visendum, id ille disturbare constituit, & ex ea ma-
 teria in oppido suo Taba templum exstruere ad populares suos
 Christiana religione imbuendos. & ego ob id ipsum, sedatis mori-
 bus hisce, mittere illuc Laurentium cogitabam. Frater ipse na-
 tu maior, Guenbadonus nomine, iam triduo pergit nostris con-
 cionibus interesse, quæ ter quaterve singulis diebus habentur. alij
 præterea è Ioannis familia ventitant, itemque Naitus Iosadonus
 ordinum ductor ex eadem regione, in Ienxuana secta valde ver-
 satus. is, quindecim concionibus auditis, baptismum effragi-
 rat; sed cum ego, vt cæteros ferè candidatos, ad finem vsque
 catechismi reieci. E militibus Naetondoni diem extremum ob-
 ijt neophytus, cui nomen erat Romano; huic ego morien-
 ti affui in tempore: eundem extulimus publicè magna ho-
 minum frequentia; siquidem funus à Christianis omnibus
 Meacensibus, & ab vniuersis commilitonibus non modò fide-
 bus,

bus, verum etiam ethnicis concelebratum est.

In Regno quoque Voaris, quamquam in summa operariorum inopia, feliciter admodum Christiana religio pullulat. Supplet autem doctoris vicem, egregia fide & caritate non ignotus tibi neophytus, Constantinus, cuius viri de laudibus mira perferuntur ad me. Domi suae oratorium ornauit, quod Christiani omnes philosophandi causa conueniunt. in eo coetu explicat ipse praecipua Decalogi, ex commentarijs quae habet apud se. mortuos etiam Christiano ritu sepulturae mandat: baptizat infantes: ethnicis Euangelium praedicat: redarguit Bonzios: denique pusillum gregem pro viribus tuetur aded, vt Voarenfes Christiani vulgo Constantini discipuli nominentur. Conuertit etiam subinde (Spiritu sancto adiuuante) ad Christum aliquos, e quibus nuper quosdam duxit ad nos eo animi candore, summissione, virtute viros, vt primitias spiritus in iisdem facile agnoscas. ij, cum ad obeunda hebdomadae sacrosanctae solenia amplius quadridui itinere per infesta latronibus loca Meacum venissent, templum ingressi, prostrauere sese illico ad aram, effuse stantes, agentesque Domino gratias, quod se ad sacra illa officia incolumes perduxisset. Singulis ego piacularum globulum Roma transmissum donauit, quod illi munus perinde ac thesaurum quempiam ita simul & venerabundi & laeti accepere, vt vel eam vniam ob rem tanti fuisse labores itineris omnes, & omnia vita pericula dicerent. Constantino vero praebuit etiam icunculas, & stanneas Cruces, Voarenfibus diuidendas, itemque hinc in exsequas defunctorum. Hisce muniti praesidijs, & catechismo probe iterato, post festa Paschalia in patriam rediere, Meacensibus Christianis ad sex millia passuum officii causa prosequentibus.

Venio ad res Cauachenses, quo in Regno complures item numerantur eximia fide ac probitate neophyti: cuius rei haud obscurum praebuit documentum Hector ille, qui ibidem ad te (si meministi) cum vxore ac liberis adiit. Cum enim adolescentem ethnicum nobilem ipsius curae concreditum, intemperanter agentem, amice obiurgasset, vt sunt iuuenes, diuites praesertim, aduersus monita contumaces & asperi, ira offensus est nequam ille, vt paulo post percussores ad interficiendum Hectorem daemone instinctu summiserit, quos bonus Christi discipulus, vt in se repente vidit irruentes, deuexa iam aetate vir, & inermis, apprehenso quem e ceruice gestabat globulo, IESV dulce nomen implorans, multis vulneribus crudeliter confossus occubuit. Eius vxorem quattuor cum filiis Christianis coquisita recepit illico in fide sua Iqueda.

Sangadonus primarius vir è Mioxindoni familia, eiusque inopiâ ac solitudinem in oppido Sanga sustentat sanè quàm insigni pietate vir, & Christianorum omnium, quotquot in eo sunt Regno, parens tutorque fidissimus. Hunc archi Vacajana præpositum, cæterosque neophytos commorantes ibidem, ethnici tres cum occidere statuissent, arcemque hostibus prodere, confœderata eorum consilia diuinitus patefacta sunt in ipso panè articulo aggrediendi facinoris. itaque & Christiani periculum euasere, & infideles illi paulo post, Mioxindoni iussu, cogitari sceleris capite pœnas dedere, cuius euentu felicitas iure tribuenda videtur præcibus meritisque Sagandoni.

In eadem loca (vt scripsi ad te antea) Organtinus Italus cù Laurentio & Matthæo profectus paulo ante natalem Domini die ingenti Christianorum læticia acceptus est. cumque in ipsis natalitiis circiter quindecim sacro fonte abluisset, plerosque è Mioxindoni domo, redire parantem, Sangadonus vnâ cum reliquis Christianis magno adhibito conarò variisque rationibus ad vsque Paschalia festa retinuit. Interea quid actum sit à nostris, ex eiusdem Organtini epistola cognosces, cuius præcipua capita hoc loco mihi summarim addere visum est.

Organtinus Brixianus, Ludouico Froio Meatum. Dominico die palmarum cùm Sangam vndique Cauachenfes neophyti conuenissent amplius CC, (nam per Quadragesimæ tempus nonnulli se ad Christum adiunxerant) eo ipso die magno omnium gaudijs supplicantes incessimus in Paschate verò, sacramentum confessionis obiere nonaginta quinque: Communionis autem septuaginta. quone maior esset numerus, sacerdotum inopia factum est, solus enim eram, sed in omnium animis utique post illa mysteria liquido vis, gratiæ cœlestis apparuit, deinde rursus alternantibus choris, fidibusque subinde cantentibus, agmine composito processimus ad Crucem vsque magna turba spectante gentilium. ea cæremonia peracta, ego sacrum ritu solenni peregi, concionem Laurentius habuit ingenti auditorum tum approbatione, tum fructu, ac ne sua corporibus quæque refectio decisset, quotquot aderant Christiani Sangadonus omnes ibidem excepit admodum liberali conuiuio. Sic illi abierunt dies, Nunc ego Sacaium parabam excurrere, vt quibus neophytis Sangam venire non licuit, eorum ibi confessiones audirem.

Vale. Sanga. Hactenus Organtinus, qui quoniam Iaponiis iam nunc sine interprete ipse per se præbet aures, vel inde existimabis quam breui quantum in huius lingue cognitione profecerit.

Ego paucis hisce diebus baptismatis fonte lustraui Naitum Tolando.

landonum, quem supra dixeram concionibus frequentem adesse, (is Thomam nouo nomine appellari se voluit) deinde Guembadonum Ioannis Naetondoni fratrem, qui hoc tempore in familiaribus est Cubi, eritque, ut spero, huic Meacensi Ecclesiae non paruo adiumento. accessit etiam filius ipsius Guembadoni annos natus nouem, quorum alteri Iuliani, alteri Benedicti nomen indidimus. Is deinde Iulianus milites Cubi praetorianos, e quibus habet complures sibi coniunctos, coepit paulatim ad nostras conciones allicere: audiuntque libenter, & capiunt quae dicuntur, iamque nonnulli se ad Christum adiungere decreuerunt.

Organtinus & Laurentius ante octo dies huc Sanga rediere, itaque Laurentium celeriter misi Tambam, ad Euangelium promulgandum, vehementer id efflagitante Naetondono.

In Regno Iquendae vnus duntaxat est Christianus, sed mirum in modum studiosus fidei propagandae. Huius adhortatione permotus vnus e triumuiris Regno administrando, venit hodie cum aliquot e suis ad me, audiendi Euangelii causa; quod hisce militibus labore & diligentia maxima ab horis meridianis ad vesperam vsque sine intermissione explicatur ac traditur: Ex iis multi iam e catechismo cum alia, tum ipsas precatiunculas chirographo suo descriptas, admodum facile memoriter hausere. Sane quam optatum fuerat nobis, in Iquendae regionem inferre verbum Dei: gens enim est acris in primis ingenio, nec dum nobis ad eam adspirare liquerat.

Sed paginae iam nimis multae procedunt. itaque modum epistolae faciam, si quaedam adhuc de Nubunanga subiunxero. Praeter Frenoiamentem, (quam ille Rex, ut antea ad te scripsi, funditus euertit) alia sunt etiam Bonziorum Academiae in iis & longa sexcentorum annorum pace, & variis opibus ad omnes deliciarum vsus eod congestitis, in primis clara celebrisque fuit ea, quam patrio nomine Facusangin appellant. Multa visebantur ibi conobia Bonziorum, & separatae praeterea ipsorum aedes numero mille quam ornatissimae commodissimaeque. In horum quoque Bonziorum perniciem intentus iam diu Nubunanga, sustinebat tamen se, dum aliqua se offerret causa probabilis. Ea ut apparuit, quippe praeda, quam e regno Voaris quidam ex hostibus eius abegerat, apud hosce Bonzios deposita & custodita, enimvero ille nihil cunctandum ratus, post factas cum Cubo inducias, confestim cum exercitu venit illuc: multisque incensis aedificiis, & cuncta illa Bonziorum gaza direpta, egregie suas iniurias vltus est. Ac vide quam non dissimulanter factis dictisque

Iaponicæ superstitioni eiusdemque custodibus bellum indixerit. Xinguen est Rex Cainochuni, qui patre in exilium pulso per vim, fratre autem natu maximo in custodiam incluso, regnum inuasit; infano decorum cultui usque aded addictus, ut post aditam regni possessionem, barba & capillo posito, se in Bonziorum ordinem adscribi voluerit: nec solum eo habitu & stola ornatus incedit, sed etiam ter quotidie sacris operatur, sexcentos ad eam rem secum trahens Bonzios. Is per causam instaurandæ Frenoiamæ, & diruta Quanonis templa reficiendi coacto exercitu, & locis aliquot dolo magis & fraude quam vi aperta occupatis, antistitem se & assertorem profiteretur auitæ religionis: & sibi iactat esse propositum, in ea ruenda colendaque vincere Xacam ipsum, fama sanctimoniam celeberrimum. Idem cum ante aliquot menses dedisset ad Nabunangam litteras cum arroganti inscriptione, Tendaino, Taxu, Xamon, Xinguen, hoc est, summus in domicilio Regum, religionumque Xinguen, vicissim illi respondit hic alter cum horrendo planè sui nominis titulo: Dainoquu, tennomauon, Nubunanga: id est, Nubunanga domitor demonum, hostis oppugnatoreque sectarum. Nec sanè falsò: pergit enim diabolicos hosce ritus, & nefaria sacra, & omnia, quibus Iaponii mirum in modum ducuntur, & sacrificulos omnes non modò palè irritare atque contempnere, sed etiam detestari, & omni conatu delere: ut nò immeritò ab hisce neophytis flagellum diuinæ iustitiæ nominetur. nec desunt qui eundem (licet nondum id apertè præferbat) intimis tamen sensibus esse Christianum existiment. Quæ cum ita sint, pro certo putarat Iaponicum vulgus, Nubunangam, religionis tam multis locis tam grauitè violatæ, breui pœnas daturum. Nunc verò contrà, cum videant omnia illi è sententia cedere, fierique potentior in dies, valde offendi capere in suis diis, & conceptà à pueris opinionem de ipsorū numine ac maiestate paulatim deponere: quæ res minimè aliena nostris rationibus videbatur, atque utinam percrebrescat.

Hæc ego, Pater optinè (quominus œconomiam in scribendo requiras) ex interuallis ad te ferè noctu exarabam, erepto è summis occupationibus tempore. Si quid proinde acciderit litteris dignum, non deero vestris omnium desiderijs. Vos interim istic valete, nostramque imbecillitatem vestris holocaustis piisq; supplicationibus fulcire quotidie pergite. Meaco, xv. Calend. Iulias, MDLXXIII.

SELECTARVM EPISTOLARVM EX
INDIA FINIS.

DE